

Henning Larsen

Vurdering av måloppnåelse for bærekraftsmålene (variant b)
for tre nye regionale planer

Oppdragsnavn	Konsekvensutredning av Regional plan for areal og mobilitet for Østfold og overordnet vurdering av tre nye regionale planers samlede virkning på oppnåelse av FNs bærekraftsmål og planetens tålegrense
Prosjekt nr.	378020804
Mottaker	Østfold fylkeskommune
Dokument type	Rapport
Versjon	Endelig rapport. Basert på konsekvensutredning til versjon med planbestemmelser.
Dato	10.01.2025
Utført av	Thorbjørn Faber Geirbo
Kontrollert av	Ole Johan Stensholt Kittilsen
Godkjent av	Lars Syrstad
Endringer	Oppdatert med endringer i planforslaget til Regional plan for areal og mobilitet om natur og landbruk januar 2025.

Sammendrag

Østfold fylkeskommune utarbeider tre regionale planer: *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd for Østfold 2025-2040*, *Regional plan for verdiskaping og kompetanse for Østfold 2025-2040* og *Regional plan for areal og mobilitet for Østfold 2025-2040*. De tre nye regionale planene skal sammen med de to eksisterende regionale vannforvaltningsplanene utgjøre det regionale planverket for Østfold. De nye regionale planene bygger på en forutsetning om at komplekse og sammensatte samfunnsutfordringer må løses gjennom partnerskap mellom offentlige aktører på alle tre forvaltningsnivåer, næringsliv, frivillighet og enkeltmennesker.

2030-agendaen er FNs handlingsplan for bærekraftig utvikling. Denne er konkretisert gjennom 17 bærekraftsmål og 169 delmål. Henning Larsen har fått i oppgave å gjøre en samlet vurdering av de tre planenes betydning for virkning på oppnåelsen av FNs 17 bærekraftsmål. Det finnes ingen etablert metode for dette. Metoden som er brukt i denne rapporten er utviklet for dette oppdraget. Først har vi vurdert hvilke delmål som kan være relevante for en regional plan for Østfoldsamfunnet. Deretter har vi vurdert i hvilken grad strategiene i planene kan bidra til måloppnåelse. Der dette er relevant er vurderingen av måloppnåelse er basert på konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet*, som Henning Larsen har arbeidet med parallelt med bærekraftsvurderingene.

Arbeidet med bærekraftsvurderingene bygger på utkastene til planene slik de forelå per 14. oktober 2024, det vil si at det kun er strategier med underpunkter og retningslinjer som har vært grunnlaget for vurderingene. Bærekraftsvurderingen ble revidert i januar 2025, da planforslaget til *Regional plan for areal og mobilitet* ble fikk supplerende føringer for natur og landbruk. Siden disse føringene forelå i to varianter med ulike forslag til virkemidler, er også bærekraftsvurderingen oppdatert i to varianter. Dette dokumentet er bærekraftsvurderingen som bygger på konsekvensutredningen av planforslaget *med de to planbestemmelsene*.

Bærekraftsmål 1 handler om å utrydde alle former for fattigdom. De tre planene vil bidra **positivt** til at bærekraftsmålet blir virkeliggjort i Østfold. De regionale planene har tydelige søkelys på å redusere sosial eksklusjon og sikre sysselsetting av alle.

Bærekraftsmål 2 handler om å utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk. Planene vil bidra **begrenset positivt** til dette bærekraftsmålet. Planene har flere strategier for å verne dyrka og dyrkbar mark og beitemark. Likevel er ikke virkemidlene i planene sterke nok til å hindre fortsatt nedbygging av jordbruksarealer.

Bærekraftsmål 3 handler om å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. Planene vil bidra **positivt** til dette bærekraftsmålet.

Planene har et helhetlig og overordnet perspektiv på helse som kan motvirke livsstilsrelaterte sykdommer. Flere av strategiene i alle tre planene som handler om deltakelse i arbeidsliv og frivillighet, møteplasser og fysisk aktivitet vil bidra positivt til måloppnåelse.

Strategier i planen som bidrar til bedre trafikkisikkerhet er i konflikt med målet om å bevare jordbruksarealer som inngår i bærekraftsmål 2.

Bærekraftsmål 4 handler om å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle. Planene vil bidra **positivt** til dette bærekraftsmålet.

Økt fullføring av utdanning er et sentralt tema i planene. Dette innebærer et systematisk arbeid for å øke fullføringen av grunnskole og videregående utdanning og å sikre høy kvalitet på utdanningen. Planene inneholder også strategier for å bidra til livslang læring.

Bærekraftsmål 5 handler om å oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet. Planene bidrar **begrenset positivt**. Planene har flere strategier som i noen grad kan bidra til å oppnå likestilling, men mangelen på et kjønnsperspektiv i planene bryter med den grunnleggende tankegangen for dette bærekraftsmålet.

Bærekraftsmål 6 er å sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle. De to eksisterende vannforvaltningsplanene som gjelder Østfold utgjør de viktigste planene for å nå dette bærekraftsmålet.

De tre nye planene vil bidra til å unngå inngrep i blant annet våtmark, kystsoner og myr. De nye planene, sammen med vannforvaltningsplanene, vil bidra **positivt** til bærekraftsmålet.

Bærekraftsmål 7 handler om å sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris. Planene vil bidra **positivt** til dette bærekraftsmålet. Planene har flere strategier for å øke andelen fornybar energi og å gjøre Østfoldsamfunnet mer energieffektivt.

Utbygging av vindkraft kan imidlertid føre til konflikter med natur-, kultur- og friluftssinteresser.

Bærekraftsmål 8 er å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Planene vil bidra **positivt** til dette bærekraftsmålet.

Planene har flere og brede strategier for å økonomisk utvikling i Østfold og til å øke sysselsettingen.

Bærekraftsmål 9 handler om å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon. Planene vil bidra **positivt** til dette bærekraftsmålet.

Planene har flere strategier for å styrke verdiskapingen i næringslivet i Østfold. Planene har også strategier for å utvikle samferdselsinfrastrukturen.

Men strategiene som fremmer bærekraftsmål 9 i planene innebærer et fortsatt beslag av arealer til næring og samferdsel som er i konflikt med bærekraftsmål 15, selv om planene har strategier og retningslinjer for å begrense arealbeslaget.

Bærekraftsmål 10 er å redusere ulikhet i og mellom land. Planene vil bidra **positivt** til dette bærekraftsmålet.

Planene har flere strategier som skal bidra til større deltakelse i arbeidslivet og i andre deler av samfunnet. Planene har også flere strategier for å bekjempe forskjeller i levekår.

Bærekraftsmål 11 handler om å gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige. Planene vil bidra **begrenset positivt** til dette bærekraftsmålet.

Planene har flere strategier som skal bidra til mangfold i boliger, bidra til trygghet og redusere byenes og lokalsamfunnenes negative påvirkning på miljøet. Likevel har planene ikke sterke nok virkemidler til å endre på eksisterende problemer med mangel på trivsel i nærmiljøet og trygg tilgang til rekreasjonsområder, og helseskadelig støy og at kvinner i aldersgruppen mellom 18 og 29 kjenner seg vesentlig mindre trygge i nærmiljøet enn andre befolkningsgrupper.

Bærekraftsmål 12 er å sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre. Planene vil bidra **positivt** til dette bærekraftsmålet.

Planene inneholder flere strategier for å redusere mengden avfall som både er rettet mot næringsaktører og mot forbrukerne.

Bærekraftsmål 13 er å handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Planene har flere strategier for klimatilpasning og for å redusere klimagassutslippene. Imidlertid vil planene gi negativ konsekvens for klima, fordi planene ikke har virkemidler som vil kunne stanse utbygging av store arealer. Betydelige framtidige arealer i kommuneplanene ligger inne, og noe av dette vil sannsynligvis bygges ut innen kommunene oppnår en arealnøytral arealforvaltning. Planene bidrar derfor **negativt** til bærekraftsmål 13.

Bærekraftsmål 14 handler om å bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Planene vil bidra **begrenset positivt** til dette målet. Oslofjorden er et økosystem i stor ubalanse, men flere av planenes strategier for bevare kystone og naturtyper i sjø vil bidra til å snu den negative utviklingen.

Bærekraftsmål 15 er å beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.

Planene har mange strategier som skal styrke naturmangfoldet og redusere inngrepene i naturområder på land. Dette handler både om virkemidler for å styre arealbruken og for å bedre beslutningsgrunnlaget for forvaltning av naturområder. Planene vil redusere nedbyggingen av natur, men har ikke virkemidler som er sterke nok til å forhindre en fortsatt stor nedbygging. Særlig er det konflikt mellom behovet for næringsarealer og bærekraftsmål 15. Planene vil bidra **begrenset negativt** til dette målet.

Bærekraftsmål 16 er å fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Dette handler blant annet om å bekjempe vold og overgrep, men også om utvikle demokrati. Planene vil bidra **begrenset positivt** til dette målet. Planen har strategier som tar sikte på å øke deltakelsen i alle deler av samfunnet.

Bærekraftsmål 17 er å styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling. I stor grad handler dette bærekraftsmålet om samarbeid mellom stater og overnasjonale institusjoner, men også samarbeid mellom ulike offentlige aktører og mellom offentlig og privat sektor er omfattet av bærekraftsmålet. Denne partnerskapstankegangen er sentral i planene og inngår i mange av strategiene. **Planene vil bidra positivt til dette målet.**

Oppsummert vurderes de tre planene å bidra positivt eller begrenset positivt til å nå 15 av 17 bærekraftsmål.

Bærekraftsmålene langs den sosiale og økonomiske dimensjonen kommer ut med langt bedre måloppnåelse enn bærekraftsmålene langs den miljømessige dimensjonen. Vurderingen er derfor at det ikke er balanse mellom bærekraftsmålene. Også gjennomgangen av målkonflikter viser at strategiene som fremmer sosial og økonomisk bærekraft går utover den miljømessige bærekraften, særlig bærekraftsmål 15 om livet på land, men også bærekraftsmål 13 om å stanse klimaendringer. Det er spesielt behovet for næringsarealer får negativ virkning på disse bærekraftsmålene.

Planarbeidene for de tre planene bygger på en forutsetning om at utviklingen i Østfold skal være innenfor planetens tålegrenser. Denne tankegangen bygger på at den miljømessige bærekraften er grunnlaget for sosial og økonomisk bærekraft. Hvis den miljømessige bærekraftsdimensjonen svekkes av hensyn til de to andre dimensjonene, vil grunnlaget for sosial og økonomisk utvikling forsvinne.

Vår gjennomgang viser at utviklingen i Østfold står i fare for å bryte med prinsippet om utvikling innenfor plantens tålegrenser. Det er behovet for nye byggearealer, og særlig for nye næringsarealer, som er i konflikt med natur- og klimahensyn. Til tross for et bredt spekter med strategier i de tre planene for å endre samfunnsutviklingen og redusere behovet for nye byggearealer, må det tas sterkere virkemidler i bruk i *Regional plan for areal og mobilitet* hvis denne utviklingen skal endres.

Tabell 0-1: Planens måloppnåelse for de 17 bærekraftsmålene

1	Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	Positiv
2	Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk	Begrenset positiv
3	Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	Positiv
4	Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle	Positiv
5	Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet	Begrenset positivt
6	Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle	Positiv
7	Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris	Positiv
8	Å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle	Positiv
9	Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon	Positiv
10	Redusere ulikhet i og mellom land	Positiv
11	Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige	Begrenset positiv
12	Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre	Positiv
13	Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem	Negativ
14	Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling	Begrenset positiv
15	Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold	Begrenset negativ
16	Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer	Begrenset positiv
17	Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling	Positiv

Innhold

Sammendrag	1
Innledning	9
Om virkningen av regionale planer	10
Om metoden	11
Del 1: Vurdering av måloppnåelse av FN's 17 bærekraftsmål	13
1. Bærekraftsmål 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	14
2. Bærekraftsmål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk	17
3. Bærekraftsmål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	20
4. Bærekraftsmål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle	24
5. Bærekraftsmål 5: Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet	27
6. Bærekraftsmål 6: Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle	30
7. Bærekraftsmål 7: Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris	33
8. Bærekraftsmål 8: Å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle	35
9. Bærekraftsmål 9: Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon	38
10. Bærekraftsmål 10: Redusere ulikhet i og mellom land	41
11. Bærekraftsmål 11: Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige	43
12. Bærekraftsmål 12: Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre	47
13. Bærekraftsmål 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem	50
14. Bærekraftsmål 14: Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling	53
15. Bærekraftsmål 15: Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold	56
16. Bærekraftsmål 16: Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer	60
17. Bærekraftsmål 17: Styrke verkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling	63
Del 2: Vurdering av samlet måloppnåelse	67
18. Samlet måloppnåelse og balansen mellom bærekraftsdimensjonene	68

Tabeller og figurer

Tabell 0-1: Planens måloppnåelse for de 17 bærekraftsmålene	6
Figur 0-1: De 17 bærekraftsmålene. Kilde: FN-sambandet.	9
Tabell 0-1: Fargeskala og grunnlag for vurderinger av bidrag til oppnåelse av delmål	12
Figur 0-1: FNs 17 bærekraftsmål. Kilde: FN-sambandet.	13
Tabell 1-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 1	16
Tabell 2-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 2	19
Tabell 3-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 3	23
Tabell 4-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 4	26
Tabell 5-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 5	29
Tabell 6-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 6	32
Tabell 7-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 7	34
Tabell 8-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 8	37
Tabell 9-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 9	40
Tabell 10-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 10	42
Tabell 11-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 11	46
Tabell 12-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 12	49
Tabell 13-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 13	52
Tabell 14-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 14	55
Tabell 15-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 15	59
Tabell 16-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 16	62
Tabell 17-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 17	65
Tabell 18-1: Planenes måloppnåelse for de 17 bærekraftsmålene	70
Tabell 18-2: Oppsummering av målkonflikter	71
Figur 18-1: FN's bærekraftsmål sett i sammenheng med økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft. Kilde: Plannytt 4 – 2018, regjeringen.no.	74

Innledning

Østfold fylkeskommune utarbeider tre regionale planer: *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd for Østfold 2025-2040*, *Regional plan for verdiskaping og kompetanse for Østfold 2025-2040* og *Regional plan for areal og mobilitet for Østfold 2025-2040*. Henning Larsen har fått i oppgave å gjøre en samlet vurdering av de tre planenes betydning for virkning på oppnåelsen av FNs 17 bærekraftsmål.

2030-agendaen er FNs handlingsplan for bærekraftig utvikling, og denne er konkretisert gjennom 17 bærekraftsmål og 169 delmål, som ble vedtatt på FNs generalforsamling i 2015. Bærekraftsmålene har tre dimensjoner der bærekraftsmål 6, 13, 14 og 15 tilhører den miljømessige dimensjonen, 1, 2, 3, 4, 5, 7, 11 og 16 gjelder den sosiale og 8, 9, 10 og 12 gjelder den økonomiske. Bærekraftsmål 17 *Samarbeid for å nå målene* gjelder alle tre. Regjeringen Solberg avga Stortingsmelding 40 (2020-2021) – Mål med mening¹ i juni 2021. Stortingsmeldingen er Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030, og setter bærekraftsmålene inn i en norsk kontekst.

Figur 0-1: De 17 bærekraftsmålene. Kilde: FN-sambandet.

Vårt arbeid med bærekraftsvurderingen har foregått parallelt med utarbeidelse av planforslagene, over en seks ukers periode fra midten av oktober til slutten av november 2024. Vurderingene bygger derfor på utkastene til planene slik de forelå per 14. oktober 2024, det vil si at det kun er strategier med underpunkter og retningslinjer (i *Regional plan for areal og mobilitet*) som er grunnlaget for vurderingene.

I januar 2025 la fylkeskommunen inn to varianter av supplerende føringer for natur og landbruk i *Regional plan for areal og mobilitet*: én variant der det er gitt utfyllende retningslinjer for bevaring og restaurering av natur, og én variant der det i tillegg er gitt en planbestemmelse om naturens økologiske funksjoner og planbestemmelse for ivaretagelse av dyrket mark. Bærekraftsvurderingen ble som følge

¹ [Meld. St. 40 \(2020-2021\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

av dette også oppdatert i to varianter. Dette dokumentet er konsekvensutredningen av planforslaget med de to planbestemmelsene.

Parallelt med vurderingen av bærekraft har Henning Larsen også gjort en konsekvensutredning av *Regional plan for areal og mobilitet for Østfold 2025-2040*, som er den eneste av de tre planene med retningslinjer eller som legger rammer for framtidig utbygging og som har krav om konsekvensutredning (jf. pbl § 4-2 andre ledd). Konsekvensutredningen ble oppdatert i januar 2025 i to versjoner. Konsekvensutredningen ligger også til grunn for vurderingen av oppnåelsen av bærekraftsmålene.

Oppbyggingen av dokumentet

Etter innledningen følger et kort kapittel om metoden som er brukt.

I del 1 gjøres vurderinger av hvert av de 17 bærekraftsmålene i hvert sitt kapittel.

Del 2 omhandler den samlede vurderingen av planenes bidrag til å nå bærekraftsmålene og en vurdering av balansen mellom de tre dimensjonene med vekt på plantens tålegrenser.

Om virkningen av regionale planer

De tre nye regionale planene skal sammen med de to eksisterende regionale vannforvaltningsplanene utgjøre det regionale planverket for Østfold. Den regionale planleggingen har i henhold til plan- og bygningsloven «til formål å stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i en region» (pbl §3-4).

De nye regionale planene bygger på en forutsetning om at komplekse og sammensatte samfunnsutfordringer må løses gjennom partnerskap mellom offentlige aktører på alle tre forvaltningsnivåer, næringsliv, frivillighet og enkeltmennesker. Denne formen for planlegging innebærer muligheten for å oppnå stor virkning ved å mobilisere flere ressurser fra et bredt spekter av eksterne aktører. På den andre siden er det en risiko for at eksterne aktørene ikke ønsker å delta i partnerskapene det planlegges for og derfor heller ikke bidrar til at strategiene blir gjennomført.

Plan- og bygningsloven §8-2 sier at «*Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.*» De regionale planene vil legges til grunn for fylkeskommunens planlegging og budsjettering for egen virksomhet. Planene vil derfor kunne få stor innvirkning på de sektorene der fylkeskommunen spiller en tung rolle, slik som samferdsel, kollektivtransport, videregående utdanning og på kulturminnefeltet.

Regional plan for areal og mobilitet legger gjennom retningslinjer og bestemmelser rammer for framtidig utbygging i Østfold, og gir derfor sterke føringer. Fylkeskommunen kan velge å fremme innsigelse mot arealplaner (kommuneplaner og reguleringsplaner) som strider mot retningslinjene og bestemmelser. Likevel gjelder generelt at arealplaner, som *Regional plan for areal og mobilitet*, har stor effekt på å forhindre nye uønskede tiltak og mindre effekt på å fremme nye ønskede tiltak.

Kommuner vil legge en godt forankret regional plan til grunn for egen virksomhet og kanskje særlig på de sektorene der fylkeskommunen også er en viktig aktør, som utdanningssektoren. Når det gjelder arealplanlegging kan fylkeskommunen i gitte tilfeller bruke innsigelse, men fylkeskommunen har ingen tilsvarende virkemidler for å sikre at kommunene følger opp andre føringer som er gitt i regional planen.

Sannsynligheten for at kommunene følger strategiene opp, kan derfor antas å være noe svakere enn hvis det er fylkeskommunen alene som er ansvarlig for oppfølgingen. På den annen side vil virkningen av en strategi kunne bli langt sterkere hvis den greier å mobilisere kommunenes ressurser (f.eks. grunnskolen), enn hvis den utelukkende er rettet mot fylkeskommunens egen virksomhet. Den positive effekten av å mobilisere kommunale ressurser vurderer vi til å overgå risikoen for at kommunene ikke følger opp strategiene.

De regionale planenes effekt på statens virksomhet i Østfold vil antagelig være størst der statlige aktører samarbeider med fylkeskommunen, kommuner eller andre lokale aktører, som f.eks. den statlige delen av NAV og den statlige delen av virkemiddelapparatet for næringsutvikling. Bestemmelser og retningslinjer for arealbruken gjelder også for statlige virksomheter.

De regionale planene legger også opp til at andre aktører i Østfoldsamfunnet skal mobiliseres for å bidra til å virkeliggjøre planene. Dette gjelder næringsliv, institusjoner for forskning og høyere utdanning, frivillige organisasjoner og lokalmiljøer. Fylkeskommunen er her avhengige av at de andre aktørene ønsker å samarbeide med fylkeskommunen for å gjennomføre strategier som eventuelt blir støttet av fylkeskommunal finansiering, eller at de på eget initiativ legger tankegangen i strategiene til grunn for sin virksomhet. Flere av strategiene med underpunkter viser til ulike samarbeid med privat og frivillig sektor, men hvordan strategiene skal iverksettes vil gå frem av handlingsprogrammet til planene. Dette foreligger per oktober 2024 ikke ennå. Også her går vi ut fra at den positive effekten av å mobilisere ressurser i privat og frivillig sektor overgår risikoen for at disse aktørene ikke følger opp strategiene.

Om metoden

Det finnes ingen etablert metode for å vurdere regionale planers betydning for virkning på oppnåelse av FN's bærekraftsmål. Metoden som er brukt i denne rapporten er utviklet for dette oppdraget.

For hvert av de 17 bærekraftsmålene er det vurdert hvilke delmål som kan være relevante for regional planlegging i Østfold. Denne vurderingen baserer seg på Stortingsmelding 40 – Mål med mening, og det den sier om norsk kontekst for arbeidet med å nå bærekraftsmålene. Delmål som i hovedsak må følges opp av nasjonal politikk vurderes som ikke relevante i vår sammenheng. Mange av delmålene vil være relevante for regional planlegging i Østfold, selv om de ikke er innenfor et klart fylkeskommunalt ansvarsområde.

Vi har gjennomgått Stortingsmelding 40 med de delmålene som kan være relevante for en norsk situasjon. Det er i denne rapporten kort beskrevet dersom dette delmålet er relevant for Østfold. Deretter har vi sett etter om de samme delmålene er fanget opp i strategiene til de tre regionale planene med tilhørende underpunkter. Der vi har funnet et samsvar mellom Stortingsmeldingens delmål og en eller flere strategier i de regionale planene, er dette beskrevet med henvisning til strategien og ofte til noe av den utdypende teksten til strategien. I flere tilfeller er et delmål tematisert i flere strategier. Da har den eller de viktigste strategiene fått mest omtale.

Stortingsmeldingens delmål som er vurdert som relevant for de regionale planene, men som ikke er fanget opp av en strategi, er kommentert i rapporten. Det er også bemerket der det er noen delaspekter ved et delmål som vi vurderer å kunne være aktuelt for en bred plan for Østfoldsamfunnet, men som ikke er fanget opp. Når det er en mulig konflikt mellom et av delmålene og en eller flere av strategiene i planen, er dette også bemerket.

For hvert delmål i Stortingsmeldingen er det vurdert i hvilken grad strategiene i planene kan bidra til oppnåelse. Vurderingene bygger på flere elementer:

- om delmålet er tematisert i en av strategiene til planene
- om oppnåelse av delmålet fremstår som sentralt i strategien eller er en bieffekt
- om strategiene har flere tiltak som understøtter oppnåelse av delmålet
- om strategien er støttet av bestemmelser eller retningslinjer.

Vurderingen av måloppnåelse er basert på konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet*. Metoden for konsekvensutredning innebærer at virkningen av planen undersøkes på en mer utførlig måte enn å kun forholde seg til strategier og underpunkter. For *Regional plan for areal og mobilitet* betyr det at selv om strategiene er innrettet på å få en positiv virkning på miljøtemaer, kan virkningen av planen likevel bli negativ, fordi virkemidlene som brukes i planen ikke er sterke nok til å endre en negativ trend.

Følgende fargeskala er brukt:

Tabell 0-1: Fargeskala og grunnlag for vurderinger av bidrag til oppnåelse av delmål

Farge	Vurderinger	For tema som er omtalt i konsekvensutredningen
Positiv	Målrettet strategi. Flere strategier bidrar til måloppnåelse.	Positiv/stor positiv i konsekvensutredningen
Begrenset positiv	Måloppnåelse er en bieffekt av strategi med annet mål.	Begrenset positiv i konsekvensutredningen
Ikke tematisert i strategi/retningslinje/bestemmelse	Delmål er ikke tematisert i strategi med underpunkter eller i retningslinjer.	
Begrenset negativ		Begrenset negativ i konsekvensutredningen
Negativ	Planene motvirker delmålet	Negativ/stor negativ i konsekvensutredningen
Ikke relevant		

For hvert av FN's bærekraftsmål er det flere delmål som til sammen må oppnås for å virkeliggjøre bærekraftsmålet. Det er gjort en vurdering av hvilke av delmålene som vurderes å ha det største bidraget til å virkeliggjøre bærekraftsmålet i Østfold. Der det er ett eller flere delmål som er vurdert å gi et vesentlig større bidrag enn de andre delmålene, er disse delmålene markert med uthevet skrift.

DEL 1: VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE AV FN'S 17 BÆREKRAFTSMÅL

I del 1 gjøres vurderinger av de 17 bærekraftsmålene i hvert sitt kapittel. Først gjøres det en vurdering av hvilke delmål som er relevante for en regional plan i Østfold. Deretter redegjøres det for hvordan de relevante delmålene er ivaretatt i de tre nye regionale planene.

I et eget delkapittel følger en beskrivelse av eventuelle målkonflikter mellom delmål under samme bærekraftsmål og målkonflikter med andre bærekraftsmål.

Deretter følger et delkapittel med vurdering av planenes bidrag til bærekraftsmålet. Dette er oppsummert i en tabell.

Figur 0-1: FN's 17 bærekraftsmål. Kilde: FN-sambandet.

1. Bærekraftsmål 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- Delmål 1.3 Innføre nasjonalt tilpassede sosiale velferdsordninger og tiltak for alle, inkludert minstestandarder, og innen 2030 oppnå en vesentlig dekning av fattige og sårbare
- Delmål 1.A Sikre en betydelig mobilisering av ressurser fra ulike kilder, blant annet gjennom økt utviklings samarbeid, for å gi utviklingslandene, særlig de minst utviklede landene, tilstrekkelige og forutsigbare midler til å gjennomføre programmer og politikk for å utrydde alle former for fattigdom
- Delmål 1.B Opprette gode politiske rammeverk på nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå basert på utviklingsstrategier som gagnar de fattige og ivaretar kjønnsperspektivet, med sikte på å øke investeringer i tiltak som bekjemper fattigdom

Delmål 1.3 og 1.B handler om å ha en ordning for en velferdsstat. Dette er styrt av nasjonal lovgivning. Delmål 1.A er rettet mot utviklingsland.

Om delmål 1.1 Innen 2030 utrydde all ekstrem fattigdom

Stortingsmelding 40 peker på bostedsløse og antall personer uten inntekt er rammet av ekstrem fattigdom. Dette er grupper som også er del av Østfoldsamfunnet, f.eks. personer med alvorlige utfordringer med rus og psykisk helse, papirløse flyktninger og europeiske borgere, uten arbeidstillatelse og varig lovlig opphold, som livnærer seg med tigging.

Ingen av strategiene i planene retter seg mot disse gruppene for å hjelpe dem ut av deres ekstreme fattigdom.

Om delmål 1.2 Innen 2030 minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom, i henhold til nasjonale definisjoner

Dette delmålet retter seg mot relativ fattigdom, der noen grupper i samfunnet har betydelig mindre ressurser enn andre grupper, uten at det er tale om ekstrem fattigdom. Stortingsmelding 40 foreslår vedvarende lavinntekt, risiko for fattigdom og sosial eksklusjon som indikatorer for delmål 1.2.

Sosial eksklusjon av økonomiske årsaker er tematisert i flere av strategiene, mens relativ fattigdom ikke er direkte omtalt i strategiene med underpunkter. Strategiene i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* er ikke spesifikt rettet mot fattigdom, men strategiene som fremmer arbeidsdeltakelse har en klar sammenheng med reduksjon av fattigdom.

Med tanke på å motvirke sosial eksklusjon av økonomiske årsaker er strategi 1.1 i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* spesielt relevant. Tiltakene som reduserer sosial ulikhet i helse vil også være de samme som reduserer økonomisk fattigdom og sosial (sosioøkonomisk) eksklusjon. Flere andre strategier i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* har tiltak som sikter mot å

redusere sosial eksklusjon fra fritidsaktiviteter på grunn av økonomi. Dette gjelder særlig planens tema 2 som omhandler inkludering og deltakelse.

Om delmål 1.4 Innen 2030 sikre at alle menn og kvinner, særlig fattige og sårbare, har lik rett til økonomiske ressurser og tilgang til grunnleggende tjenester, til å eie og kontrollere jord og andre former for eiendom, og til arv, naturressurser, ny teknologi og finansielle tjenester, inkludert mikrofinansiering

Mye av delmål 1.4 handler om juridiske forhold, som er et statlig ansvar. Men Stortingsmelding 40 trekker også frem hvor stor andel av befolkningen som bor i eid bolig og hvor stor andel av befolkningen som bruker internett. Disse forholdene brukes som nasjonale og relevante indikatorer på tilgang til grunnleggende tjenester og ny teknologi.

Bolig og bomiljø er tematisert flere steder i planene. I retningslinje til strategi 3.6 understrekes at planlegging for sosial integrasjon krever tilgang til rimelige boliger. Retningslinjen om tilrettelegging «for et mangfold av boligtyper og boformer tilpasset mennesker med ulike ressurser, funksjonsnedsettelse, behov og i ulike livsfaser» til samme strategi, peker også i samme retning. Hvis eierskapet til boliger inngår i ulike boligformer, er dette derfor tematisert. Det er imidlertid per i dag ingen hjemmel i plan- og bygningsloven til å regulere disposisjonsformen til en bolig (eie, leie eller borettslag). Disse to retningslinjene kan likevel bidra i en viss grad til at det blir bygget flere rimelige selveierboliger i enkelte områder.

Behovet for å sikre alle likeverdig tilgang til informasjon og hindre digitalt utenforskap er omtalt i strategi 1.6 *Økt representasjon og bredere deltakelse i demokratiske prosesser og beslutninger i Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd.*

Temaet mikrofinansiering kunne vært omtalt i strategiene til både i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* - og i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse*, men er ikke nevnt.

Om delmål 1.5 Innen 2030 bygge opp motstandskraften til fattige og personer i utsatte situasjoner, slik at de blir mindre utsatt for og mindre sårbare for klimarelaterte ekstremhendelser og andre økonomiske, sosiale og miljømessige påkjenninger og katastrofer

Strategi 3.20 i *Regional plan for areal og mobilitet* handler om å unngå å skape økt risiko for ekstreme naturhendelser og andre uønskete hendelser, samt å samarbeide om forebygging og beredskap for å fremme samfunnssikkerhet. Strategien har ikke satt fokus på sårbare grupper.

Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd har flere strategier som skal gi økt deltakelse i lokalsamfunn og frivilligheten. Fattige og personer i utsatte situasjoner er ikke nevnt, men brede sosiale nettverk kan gjøre disse mindre sårbare overfor ulike hendelser (hetebølger, brann, økonomiske problemer, sosiale og personlige kriser mm).

1.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikter er funnet.

1.2 Vurdering av planenes bidrag til bærekraftsmål 1

Delmål 1.1 omhandler svært viktige menneskerettigheter, men gjelder relativt få personer. Delmålet er ikke tematisert i planene.

Delmål 1.2 fremstår som det viktigste delmålet som må innfris for å virkeliggjøre bærekraftsmål 1 i Østfold. De regionale planene har tydelige søkelys på å redusere sosial eksklusjon og sikre sysselsetting av alle. Selv om planene ikke har uttalte strategier for å begrense relativ fattigdom, vil flere av strategiene bidra positivt til å oppnå delmål 1.2.

For delmål 1.4 er særlig økt eierskap til egen bolig en faktor som kan virke positivt også på delmål 1.2. Delmål 1.5 kan oppnås som en bieffekt av flere strategier.

Tabell 1-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 1

	Delmål	Vurdering
1.1	Innen 2030 utrydde all ekstrem fattigdom	Ikke tematisert i strategi
1.2	Innen 2030 minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom, i henhold til nasjonale definisjoner	Positiv
1.3	Innføre nasjonalt tilpassede sosiale velferdsordninger og tiltak for alle, inkludert minstestandarder, og innen 2030 oppnå en vesentlig dekning av fattige og sårbare	Ikke relevant
1.4	Innen 2030 sikre at alle menn og kvinner, særlig fattige og sårbare, har lik rett til økonomiske ressurser og tilgang til grunnleggende tjenester, til å eie og kontrollere jord og andre former for eiendom, og til arv, naturressurser, ny teknologi og finansielle tjenester, inkludert mikrofinansiering	Positiv
1.5	Innen 2030 bygge opp motstandskraften til fattige og personer i utsatte situasjoner, slik at de blir mindre utsatt for og mindre sårbare for klimarelaterte ekstremhendelser og andre økonomiske, sosiale og miljømessige påkjenninger og katastrofer	Begrenset positiv
1.A		Ikke relevant
1.B		Ikke relevant
1	Samlet vurdering Planene vurderes å bidra vesentlig til delmål 1.2. Siden dette antas å være det viktigste delmålet å oppnå, blir samlet vurdering positiv.	Positiv

2. Bærekraftsmål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Bærekraftsmålet retter seg både mot produksjonen av mat og forbruket av mat. Stortingsmelding 40 presiserer at bærekraftsmålet ikke bare gjelder landbruk, men retter seg mot all matproduksjon herunder fiskeri og akvakultur.

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 2.5 Innen 2020 opprettholde det genetiske mangfoldet av frø, kulturplanter, husdyr og beslektede ville arter, blant annet gjennom veldrevne og rikholdige frø- og plantesamlinger nasjonalt, regionalt og internasjonalt, og fremme tilgang til og en rettferdig og likeverdig fordeling av de goder som følger av bruk av genressurser og tilhørende tradisjonell kunnskap, i tråd med internasjonal enighet
- 2.A Blant annet gjennom bedre internasjonalt samarbeid øke investeringene i infrastruktur på landsbygda, i forskning og veiledningstjenester innenfor landbruket, i teknologiutvikling og i genbanker for planter og husdyr, med sikte på å forbedre produksjonskapasiteten i landbruket i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene
- 2.B Korrigere og hindre handelsrestriksjoner og vridninger på verdens landbruksmarkeder, blant annet gjennom en parallell avvikling av alle former for eksportsubsidier på landbruksvarer og alle eksporttiltak med tilsvarende effekt, i samsvar med mandatet for Doha-runden
- 2.C Vedta tiltak for å sikre at råvare- og derivatmarkedene for matvarer er velfungerende og legge til rette for rask tilgang til markedsinformasjon, blant annet om matreserver, for å begrense ekstreme svingninger i matvareprisene

Delmål 2.5 er ivarettatt av nasjonal politikk. Delmålene 2.A, 2.B og 2.C er også statlig ansvar å følge opp.

Om delmål 2.1 Innen 2030 utrydde sult og sikre alle mennesker, særlig fattige og personer i utsatte situasjoner, inkludert spedbarn, tilgang til nok, trygg og sunn mat hele året

Forekomsten av underernæring i Norge er svært begrenset. I delmålet trekkes spedbarn spesielt frem, men disse følges også opp av helsetjenestene. Underernæring blant eldre omtales sammen med feilernæring av eldre under delmål 2.2. Tilfeller av underernæring kan være forårsaket av ekstrem fattigdom på grunn av manglende rettigheter i Norge. Dette er diskutert under delmål 1.1.

Planene inneholder flere strategier for å opprettholde matproduksjonen i Østfold. De viktigste er strategi 3.3, som omhandler *vern av dyrka og dyrkbar mark*, og strategi 3.2, som omhandler *å sikre at naturen som leverandør av økosystemtjenester* som blant annet støtter opp under jordbruksproduksjon og strategi 3.4 om *å ivareta utmarksområders biologiske mangfold og produksjonsgrunnlag*. Disse er fulgt opp av bestemmelse med kriterier for når disse arealene likevel kan bygges ned.

Samtidig peker konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* på at beslag av dyrka og dyrkbar mark vil fortsette, selv om det vil bli i mer begrenset grad enn tidligere. Vurderingen er at planen vil få begrenset negativ konsekvens på temaet landbruk.

Om delmål 2.2 Innen 2030 utrydde alle former for feilernæring, og innen 2025 nå de internasjonalt avtalte målene som omhandler veksthemming og avmagring hos barn under fem år, og ivareta ernæringsbehovene til unge jenter, gravide, ammende kvinner og eldre personer

Usunt kosthold er en viktig årsak til sykdom og for tidlig død, feilernæring er en utfordring hos eldre personer og det er en utfordring med mangel på sporstoffer hos unge kvinner og gravide.

Planene har ingen strategier som direkte omtaler feilernæring. Imidlertid vil strategi 1.1 om å redusere sosial ulikhet i helse også omfatte usunt kosthold og vil bidra til å redusere feilernæring.

Utfordringen med feilernæring og underernæring (se delmål 2.1) for eldre er ikke fanget opp av planene. Med økende antall eldre og en presset omsorgssektor vil denne utfordringen kunne øke fremover.

Ernæringsbehovene til unge jenter, gravide, ammende kvinner vies ingen spesiell oppmerksomhet. Stortingsmeldingen foreslår blant annet at andelen 15-årige gutter og jenter som spiser frokost daglig er en av flere relevante indikatorer for delmål 2.2. Som eier av de videregående skolene har fylkeskommunen innvirkning på ungdommens kosthold, både gjennom undervisning og gjennom drift av kantiner. Disse aspektene er ikke nevnt i planene.

Om delmål 2.3 Innen 2030 doble produktiviteten og inntektene til småskala matprodusenter, særlig kvinner, urfolk, familiebruk, husdyrnomader og fiskere, blant annet gjennom sikker og lik tilgang til jord, andre produksjonsressurser og innsatsmidler, kunnskap, finansielle tjenester, markeder og muligheter for verdiøkning og for sysselsetting utenfor landbruket

Stortingsmeldingen peker her på at selvstendig næringsdrivende i jordbruk, akvakultur og fiske skal ha muligheter for samme inntektsutvikling som befolkningen ellers, og at forutsetninger for dette er bærekraftig kostnadsutvikling, god markedstilpasning og produktivitetsutvikling.

I stor grad er inntektsutvikling og produktivitet i jordbruket et tema for nasjonal politikk. Fiske og akvakultur er relativt små næringer i Østfold. Planene har likevel flere strategier som retter seg mot omstilling og innovasjon i næringslivet. Næringsdrivende innen småskala matproduksjon er ikke trukket frem i planene. Her kan Østfold fylkeskommune vurdere om strategiene 2.8, 2.9, 2.10 og 2.11 bør innrettes mot småskala matproduksjon.

Om delmål 2.4 Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon, og innføre robuste metoder som gir økt produktivitet og produksjon, som bidrar til å opprettholde økosystemene, som styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelse og andre katastrofer, og som gradvis bedrer arealenes og jordas kvalitet

Stortingsmeldingen peker på at matproduksjonen må tilpasses endrede vekstforhold på grunn av endret klima, men også fordi jordbrukets påvirkning på vannmiljø, naturmangfold og karbonkretsløpet må endres.

Regional plan for areal og mobilitet har strategi 3.3 for å verne dyrka og dyrkbar mark, som også omtaler klimatiltak som bidrar positivt til jordhelsen. Strategi 3.4 legger også vekt på å opprettholde beitemark, og støttes av bestemmelse.

Omstilling til en mer sirkulær økonomi, samarbeid om innovasjon, forskningsbasert kunnskap og innovasjon for omstilling og bærekraftig verdiskaping er temaer i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse*, men verken jordbruk eller annen matproduksjon er nevnt direkte.

2.1 Målkonflikter

Som påpekt i konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* inneholder planene en målkonflikt mellom strategi 3.11 *Videreutvikle en klimavennlig, attraktiv og trafikksikker hovedstruktur for mobilitet* og strategi 3.3 *Vern av dyrka og dyrkbar mark går foran utbygging*. Dette innebærer en målkonflikt mellom delmål 3.6 og bærekraftsmål 2.

2.2 Vurdering av planenes bidrag til bærekraftsmål 2

Delmål 2.1 og 2.4 vurderer vi som de viktigste delmålene som må innfris for å opprettholde produksjonen av mat i Østfold. Konsekvensutredningen peker på begrenset negativ virkning for delmål 2.1.

Delmål 2.2 fremstår som relevant på ernærings siden. Planene mangler målrettede strategier, men måloppnåelse kan være en bieffekt av en annen strategi.

Delmål 2.3 er ikke tematisert. Delmål 2.4 er derimot fulgt opp i flere strategier.

Tabell 2-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 2

	Delmål	Vurdering
2.1	Innen 2030 utrydde sult og sikre alle mennesker, særlig fattige og personer i utsatte situasjoner, inkludert spedbarn, tilgang til nok, trygg og sunn mat hele året	Begrenset negativ
2.2	Innen 2030 utrydde alle former for feilernæring, og innen 2025 nå de internasjonalt avtalte målene som omhandler veksthemming og avmagring hos barn under fem år, og ivareta ernæringsbehovene til unge jenter, gravide, ammende kvinner og eldre personer	Begrenset positiv
2.3	Innen 2030 doble produktiviteten og inntektene til småskala matprodusenter, særlig kvinner, urfolk, familiebruk, husdyrnomader og fiskere, blant annet gjennom sikker og lik tilgang til jord, andre produksjonsressurser og innsatsmidler, kunnskap, finansielle tjenester, markeder og muligheter for verdiøkning og for sysselsetting utenfor landbruket	Ikke tematisert i strategi
2.4	Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon, og innføre robuste metoder som gir økt produktivitet og produksjon, som bidrar til å opprettholde økosystemene, som styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelse og andre katastrofer, og som gradvis bedrer arealenes og jordas kvalitet	Positiv
2.5		Ikke relevant
2.A		Ikke relevant
2.B		Ikke relevant
2.C		Ikke relevant
2	Samlet vurdering Vektlegger delmål 2.1 og 2.4.	Begrenset positiv

3. Bærekraftsmål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Disse delmålene anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 3.1 Innen 2030 redusere mødredødeligheten i verden til under 70 per 100 000 levendefødte
- 3.A Styrke gjennomføringen av Verdens helseorganisasjons rammekonvensjon om forebygging av tobakksskader i alle land
- 3.B Støtte forskning på – og utvikling av – vaksiner og medisiner mot smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer som primært rammer utviklingsland, sørge for tilgang til nødvendige medisiner og vaksiner til en overkommelig pris, i samsvar med Doha-erklæringen om TRIPS-avtalen og folkehelse, som bekrefter utviklingslandenes rett til fullt ut å anvende bestemmelsene som gjelder adgangen til å verne om folkehelsen og særlig sørge for tilgang til medisiner for alle, i avtalen om handelsrelaterte aspekter ved immaterielle rettigheter
- 3.C Oppnå betydelig økt finansiering av helsetjenester og rekruttering, utvikling og opplæring av helsepersonell i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene og små utviklingsøystater, og arbeide for at slikt personell blir værende i landene
- 3.D Styrke kapasiteten i alle land, særlig i utviklingsland, for tidligvarsling, risikoreduering og håndtering av nasjonale og globale helserisikoer

Stortingsmelding 40 peker på at mødredødelighet (3.1) i liten grad er en utfordring i Norge. Delmål 3.A og 3.D ivaretas av statlige myndigheter. Delmål 3.B og 3.C handler om utviklingsland.

Om delmål 3.2 Innen 2030 få slutt på dødsfall som kan forhindres blant nyfødte og barn under fem år, med et felles mål for alle land om å redusere dødeligheten blant nyfødte til høyst 12 per 1 000 levendefødte og til høyst 25 per 1 000 levendefødte blant barn under fem år

Stortingsmelding 40 peker på at spedbarnsdødelighet i liten grad er en utfordring i Norge. Andel gravide som røyker under svangerskapet og andel barn som fullammes ved 4 måneders alder er blant forslagene til nasjonale indikatorer.

Strategi om å redusere sosial ulikhet i helse kan bidra positivt ved å jobbe helhetlig, kunnskapsbasert og rettet mot grunnleggende sosiale årsaker til helseforskjeller.

Om delmål 3.3 Innen 2030 stanse epidemiene av aids, tuberkulose, malaria og neglisjerte tropiske sykdommer, og bekjempe hepatitt, vannbårne sykdommer og andre smittsomme sykdommer

I Stortingsmelding 40 trekkes økningen i seksuelt overførbare infeksjoner som klamydia hos unge voksen og HIV-smitte blant risikogrupper frem. Bekjempelse av begge sykdommene bør være et anliggende i Østfoldsamfunnet også utenfor helsevesenet, som kunne vært fanget opp av folkehelsearbeidet, men det er ikke tematisert i planene. Tiltak mot de andre sykdommene må derimot primært følges opp av helsetjenestene på statlig eller kommunalt nivå.

Om delmål 3.4 Innen 2030 redusere prematur dødelighet forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer med en tredjedel gjennom forebygging og behandling, og fremme mental helse og livskvalitet

I Norge har det vært gjort tiltak for å begrense risikofaktorene tobakk, alkohol, usunt kosthold og fysisk inaktivitet. Stortingsmelding 40 trekker også frem psykisk uhelse, ensomhet og selvmord, som store utfordringer.

Strategi 1.1 i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* har et helhetlig og overordnet perspektiv på helse som kan motvirke livsstilsrelaterte sykdommer. Flere av strategiene i alle tre planene som handler om deltakelse i arbeidsliv og frivillighet, møteplasser og fysisk aktivitet vil bidra positivt til oppnåelse av delmålet.

Om delmål 3.5 Styrke forebygging og behandling av rusmiddelmisbruk, blant annet misbruk av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol

Ingen av planene omtaler forebygging av rusmiddelbruk direkte. Det synes klart at misbruk av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol delvis henger sammen med ulike former for utenforskap.

Strategi 1.1 *Redusere sosial ulikhet i helse* vil kunne bidra til å forebygge rusmiddelbruk. Også strategi 1.2 *Sikre gode oppvekstvilkår for alle barn og unge* kan bidra til at færre barn og ungdommer trekkes inn i miljøer med skadelig rusbruk.

Om delmål 3.6 Innen 2030 halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker

Trafikksikkerhet er nevnt i flere av strategiene i *Regional plan for areal og mobilitet*. Overordnet er dette tematisert i strategi 3.11 *Videreutvikle en klimavennlig, attraktiv og trafikkikker hovedstruktur for mobilitet*. Strategier for videreutvikling av gods- og varetransport, utvikling av effektive knutepunkt og strategien for å øke andelen syklende og gående vil bidra til bedre trafikksikkerhet.

Om delmål 3.7 Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tjenester knyttet til seksuell og reproduktiv helse, inkludert familieplanlegging og tilhørende informasjon og opplæring, og sikre at reproduktiv helse innarbeides i nasjonale strategier og programmer

I Stortingsmelding 40 skriver regjeringen at lovverket for tilgang til slike tjenester er på plass, men at bruken av tjenestene varierer. Det er grunn til å anta at manglende kjennskap til slike tjenester og lav bruk av dem henger sammen med ulike former for utenforskap.

Det er ingen direkte referanser til dette temaet i planene, men strategi 1.1 i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* kan gi en positiv effekt på dette.

Om delmål 3.8 Oppnå allmenn dekning av helsetjenester, inkludert ordninger som beskytter mot økonomiske konsekvenser, og allmenn tilgang til grunnleggende og gode helsetjenester og trygge, virksomme og nødvendige medisiner og vaksiner av god kvalitet og til en overkommelig pris

Norge har et helsesystem der helsetjenester er tilgjengelig for alle uansett økonomi. I Stortingsmelding 40 foreslås andel personer som er fra fylte 16 år, som ikke har gått til tannlege pga. økonomi som en av flere nasjonale indikatorer på måloppnåelse av delmål 3.8. Fylkeskommunen har ansvar for tannhelsen til barn og unge, i tillegg til noen andre grupper. Tannhelse er imidlertid ikke omtalt i strategiene til planene.

Om delmål 3.9 Innen 2030 betydelig redusere antall dødsfall og sykdomstilfeller forårsaket av farlige kjemikalier og forurenset luft, vann og jord

Til delmål 11.6 omtaler Stortingsmelding 40 lokal luftforurensning som en utfordring på enkelte steder. Enkelte byer i Østfold har i perioder problemer med dårlig luftkvalitet.

Som det er gjort rede for i avsnittet om delmål 11.6 har *Regional plan for areal og mobilitet* flere strategier som tar sikte på å bidra til å redusere lokal luftforurensning.

3.1 Målkonflikter

Som vist i avsnitt 2.1 er det en målkonflikt mellom delmål 3.6 (halvere antall trafikkulykker) og bærekraftsmål 2 *Utydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk* angående jordvern.

3.2 Vurdering av planenes bidrag til bærekraftsmål 3

Delmål 3.4 oppfatter vi som det viktigste målet for å oppnå bærekraftsmål 3 i Østfold. Flere og brede strategier kan bidra til dette delmålet. Også til delmål 3.6 og 3.9 er det flere strategier.

Oppnåelse av delmål 3.2, 3.5 og 3.7 kan være en bieffekt av andre strategier. Delmål 3.3 og 3.8 er ikke tematisert i strategiene.

Tabell 3-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 3

	Delmål	Vurdering
3.1		Ikke relevant
3.2	Innen 2030 få slutt på dødsfall som kan forhindres blant nyfødte og barn under fem år, med et felles mål for alle land om å redusere dødeligheten blant nyfødte til høyst 12 per 1 000 levendefødte og til høyst 25 per 1 000 levendefødte blant barn under fem år	Begrenset positiv
3.3	Innen 2030 stanse epidemiene av aids, tuberkulose, malaria og neglisjerte tropiske sykdommer, og bekjempe hepatitt, vannbårne sykdommer og andre smittsomme sykdommer	Ikke tematisert i strategi.
3.4	Innen 2030 redusere prematur dødelighet forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer med en tredjedel gjennom forebygging og behandling, og fremme mental helse og livskvalitet	Positiv
3.5	Styrke forebygging og behandling av rusmiddelmisbruk, blant annet misbruk av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol	Begrenset positiv
3.6	Innen 2030 halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker	Positiv
3.7	Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tjenester knyttet til seksuell og reprodutiv helse, inkludert familieplanlegging og tilhørende informasjon og opplæring, og sikre at reprodutiv helse innarbeides i nasjonale strategier og programmer	Begrenset positiv
3.8	Oppnå allmenn dekning av helsetjenester, inkludert ordninger som beskytter mot økonomiske konsekvenser, og allmenn tilgang til grunnleggende og gode helsetjenester og trygge, virksomme og nødvendige medisiner og vaksiner av god kvalitet og til en overkommelig pris	Ikke tematisert i strategi.
3.9	Innen 2030 betydelig redusere antall dødsfall og sykdomstilfeller forårsaket av farlige kjemikalier og forurenset luft, vann og jord	Positiv
3.A		Ikke relevant
3.B		Ikke relevant
3.C		Ikke relevant
3.D		Ikke relevant
3	Samlet vurdering Planene vurderes å bidra sterkt til delmål 3.4, og derfor bidra til måloppnåelse av bærekraftsmål 3.	Positiv

4. Bærekraftsmål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 4.B Innen 2020 oppnå en vesentlig økning globalt i antall stipender for studenter fra utviklingsland, særlig de minst utviklede landene, små utviklingsøystater og afrikanske land, for å gi dem tilgang til høyere utdanning, blant annet yrkesfaglig opplæring og programmer for informasjons- og kommunikasjonsteknologi, teknikk, ingeniørfag og vitenskap, både i andre utviklingsland og i utviklede land
- 4.C Innen 2030 oppnå en vesentlig økning i antall kvalifiserte lærere, blant annet gjennom internasjonalt samarbeid om lærerutdanning i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene og i små utviklingsøystater

Delmål 4.B følges opp av statlige myndigheter, mens delmål 4.C gjelder utviklingsland.

Om delmål 4.1 Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem et relevant og reelt læringsutbytte
Stortingsmelding 40 peker på at andelen som gjennomfører videregående utdanning i Norge ligger under gjennomsnittet i EU (2013).

Strategi 2.4 *Økt fullføring av utdanning* innebærer et systematisk arbeid for å øke fullføringen av grunnskole og videregående utdanning og å sikre høy kvalitet på utdanningen.

Om delmål 4.2 Innen 2030 sikre alle jenter og gutter mulighet for god tidlig utvikling og omsorg og tilgang til førskole, slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen

Det er ikke alle barn som har gått i barnehage før de begynner på skole. Det kan innebære at barna er dårlig forberedt til å begynne i grunnskolen.

Det er ingen strategier i planene som retter seg direkte mot dette, men indirekte antar vi at strategiene 1.5 og 2.5 bidra til høyere arbeidsdeltakelse og derigjennom høyere andel barn som har gått i barnehagen før skolestart.

Om delmål 4.3 Innen 2030 sikre kvinner og menn lik tilgang til god teknisk og yrkesfaglig opplæring og høyere utdanning, inkludert universitetsutdanning, til en overkommelig pris

Stortingsmelding 40 peker på at skolegang og studier i hovedsak er gratis, og videre at andelen som tar teknisk eller yrkesfaglig utdanning har sunket noe de siste årene.

Strategi 2.4 *Økt fullføring av utdanning* innebærer blant annet å etablere flere lære- og praksisplasser som vil bidra til at flere fullfører yrkesfaglig opplæring. Strategien innebærer også å sikre inkluderende læringsmiljø, som kan støtte jenter og gutter som velger kjønnsutypisk utdanning.

Om delmål 4.4 Innen 2030 oppnå en betydelig økning i antall unge og voksne som har kompetanse, blant annet i tekniske fag og yrkesfag, som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap

Strategi 2.1 *Samsvar mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse* innebærer et systematisk arbeid for å tilpasse utdanningen til arbeidslivets og samfunnets behov.

Om delmål 4.5 Innen 2030 avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring og sikre lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning og yrkesfaglig opplæring for sårbare grupper, inkludert personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og barn i utsatte situasjoner

Delmål 4.5 handler om å avskaffe kjønnsforskjeller, men planene har ikke noe kjønnsperspektiv. Likevel vil Strategi 2.4 *Økt fullføring av utdanning* også innebære å sikre inkluderende læringsmiljø som kan støtte jenter og gutter som velger kjønnsutypisk utdanning.

Delmålet handler også om diskriminering av sårbare grupper i utdanning. For denne gruppen knytter stortingsmeldingen det til «*manglende universell utforming og individuell tilrettelegging, dårlige overganger og ekskluderende spesialundervisning i høyere utdanning.*»² Dette er ikke tematisert i planene.

Om delmål 4.6 Innen 2030 sikre at all ungdom og en betydelig andel voksne, både kvinner og menn, lærer å lese, skrive og regne

Strategi 2.3 *Fleksible og tilpassede kompetansetilbud for læring gjennom hele livet* innebærer blant annet å ta i bruk arbeidsplassen som arena for norskopplæring. Dette vil være særlig relevant for voksne og unge innvandrere. Strategi 2.4 *Økt fullføring av utdanning* innebærer individuell tilpassing av undervisningen, som også kan sikre grunnleggende ferdigheter for elever som ikke har opparbeidet seg dette i grunnskolen.

Om delmål 4.7 Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetansen som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning i bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av freds- og ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling

Stortingsmelding 40 peker på at dette er integrert i hele læreplanverket. Likevel vil det være behov for å konkretisere hva som er nødvendig for å fremme *bærekraftig utvikling i Østfold*. Utvikling av en bærekraftig økonomi er sentralt i planene, men hvilken utdanning og kompetanse som trengs omtales ikke spesifikt.

Om delmål 4.A Etablere og oppgradere utdanningstilbud som er barnevennlige, og som ivaretar hensynet til kjønnsforskjeller og til personer med nedsatt funksjonsevne og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsmiljø for alle

Stortingsmelding 40 peker på undersøkelsen som viser høy grad av trivsel i skolen. Strategi 2.4 *Økt fullføring av utdanning* innebærer også et sikre inkluderende læringsmiljø.

4.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikter er funnet.

² [Meld. St. 40 \(2020–2021\) - regjeringen.no](#)

4.2 Vurdering av planenes bidrag til bærekraftsmål 4

Delmål 4.1 synes å være det viktigste delmålet som må oppfylles som del av bærekraftsmål 4, fordi det angår mange unge og fordi økt fullføring av videregående utdanning vil ha stor betydning også for oppnåelsen av andre bærekraftsmål. Også 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6 og 4.A er delmål som bidrar positivt til delmål 4.2, hvis de oppnås.

Delmålene 4.2, 4.3, 4.6 og 4.A kan oppnås som bieffekter av andre strategier. Delmål 4.7 er ikke omtalt i noen strategi eller i underpunkter.

Tabell 4-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 4

	Delmål	Vurdering
4.1	Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem et relevant og reelt læringsutbytte	Positiv
4.2	Innen 2030 sikre alle jenter og gutter mulighet for god tidlig utvikling og omsorg og tilgang til førskole, slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen	Begrenset positiv
4.3	Innen 2030 sikre kvinner og menn lik tilgang til god teknisk og yrkesfaglig opplæring og høyere utdanning, inkludert universitetsutdanning, til en overkommelig pris	Begrenset positiv
4.4	Innen 2030 oppnå en betydelig økning i antall unge og voksne som har kompetanse, blant annet i tekniske fag og yrkesfag, som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap	Positiv
4.5	Innen 2030 avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring og sikre lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning og yrkesfaglig opplæring for sårbare grupper, inkludert personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og barn i utsatte situasjoner	Begrenset positiv
4.6	Innen 2030 sikre at all ungdom og en betydelig andel voksne, både kvinner og menn, lærer å lese, skrive og regne	Begrenset positiv
4.7	Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetansen som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning i bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av freds- og ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling	Ikke tematisert i strategi
4.A	Etablere og oppgradere utdanningstilbud som er barnevennlige, og som ivaretar hensynet til kjønnsforskjeller og til personer med nedsatt funksjonsevne og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsmiljø for alle	Begrenset positiv
4.B		Ikke relevant
4.C		Ikke relevant
4	Samlet vurdering Høyt bidrag til måloppnåelse av bærekraftsmål 4, fordi delmål 4.1 vektlegges.	Positiv

5. Bærekraftsmål 5: Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 5.A Iverksette reformer for å gi kvinner lik rett til økonomiske ressurser, mulighet til å eie og kontrollere jord og andre former for eiendom samt tilgang til finansielle tjenester, arv og naturressurser, i samsvar med nasjonal lovgivning
- 5.B Styrke bruken av muliggjørende teknologi, særlig informasjons- og kommunikasjonsteknologi, for å styrke kvinners stilling i samfunnet
- 5.C Vedta og styrke god politikk og vedta gjennomførbar lovgivning for å fremme likestilling og styrke jenters og kvinners stilling på alle nivåer i samfunnet

Delmål 5.A og 5.C omhandler rettigheter som er styrt av nasjonal lovgivning. Stortingsmelding 40 viser til små kjønnsforskjeller for bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (5.B).

Om delmål 5.1 Få slutt på alle former for diskriminering av jenter og kvinner i hele verden

Gjennomgangen av de tre planenes bidrag til oppnåelse av bærekraftsmål 5 *Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet* tyder på at dette er et tema som ikke får den oppmerksomheten FN legger opp til at det skal ha.

Om delmål 5.2 Avskaffe alle former for vold mot alle jenter og kvinner både i offentlig og privat sfære, inkludert menneskehandel, seksuell utnyttning og andre former for utnyttning

Vold mot jenter og kvinner er alvorlig kriminalitet som følges opp av justismyndighetene, men også Østfoldsamfunnet som helhet har et ansvar for å forebygge og forhindre dette.

Planene tematiserer ikke vold, men trygghet i offentlige rom er tematisert i flere av strategiene i *Regional plan for areal og mobilitet*.

Om delmål 5.3 Avskaffe all skadelig praksis, som barneekteskap, tidlige ekteskap og tvangsekteskap, og kjønnslemlestelse

Strategi 1.2 *Sikre gode oppvekstvilkår for alle barn og unge* innebærer å tilrettelegge for at barn og unge blir hørt og får påvirke, blant annet gjennom å støtte etablerte medvirkningsarenaer som ungdomsråd og ungdomsorganisasjoner. Nettopp det å tilrettelegge for å lytte til barn og ungdom kan være et bidrag til å avdekke og bryte skadelig praksis mot blant annet jenter.

Strategi 1.7 *Styrke mangfold og deltakelse i frivillig aktivitet* handler blant annet om å utvikle aktiviteter sammen med målgrupper som i liten grad deltar. Dette kan bidra til at aksepten for skadelig praksis i visse etniske miljøer raskere bygges ned.

Om delmål 5.4 Anerkjennelse og verdsette ubetalt omsorgs- og husholdsarbeid gjennom offentlige tjenester, infrastruktur og sosialpolitikk, og fremme delt ansvar i husholdet og familien, alt etter hva som passer i det enkelte land

Stortingsmelding 40 peker på politikk som fremmer delt ansvar i husholdningen og i familien. Selv med omfattende foreldrepermisjonsordninger, rett til barnehageplass, skolefritidsordning og omsorgstilbud til eldre, er det i Norge flest kvinner som utfører ubetalt husholdnings- og omsorgsarbeid.

Planene tematiserer ikke dette forholdet, men strategi 2.5 om å *inkludere hele arbeidsstyrken* innebærer blant annet å øke sysselsetting av grupper som ellers kan være utsatt for ekskludering fra arbeidsmarkedet.

Om delmål 5.5 Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger på alle nivåer der beslutninger tas, i det politiske, det økonomiske og det offentlige liv

Stortingsmelding 40 viser at det er god representasjon av kvinner blant folkevalgte og som ledere i offentlig sektor, men at den er svakere i privat sektor.

Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd mangler et kjønnsperspektiv, men strategi 1.5 *Et mer inkluderende arbeidsliv for økt livskvalitet og bedre levekår* inneholder punktet motarbeide diskriminering i arbeidslivet. Dette kunne vært spisset mot å øke andelen kvinnelige ledere i privat sektor.

Om delmål 5.6 Sikre tilgang til god seksuell og reprodutiv helse og reprodutiv rettigheter for alle, i samsvar med handlingsprogrammet fra den internasjonale konferansen om befolkning og utvikling, handlingsplanen fra Beijing og sluttdokumentene fra deres respektive tilsynskonferanser

Stortingsmelding 40 peker på høye smittetall for seksuelt overførbare infeksjoner. Mangelen på strategier for å håndtere dette er omtalt under delmål 3.3.

5.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikter er funnet.

5.2 Vurdering av planens bidrag til bærekraftsmål 5

Planene har flere strategier som i noen grad kan bidra til måloppnåelse av bærekraftsmål 5, men mangelen på et kjønnsperspektiv i planene bryter med den grunnleggende tankegangen for dette bærekraftsmålet. Delmål 5.1 vurderer vi derfor som ikke tematisert.

Delmålene 5.2, 5.3, 5.4 og 5.5 kan oppnås som en bieffekt av andre strategier. Delmål 5.6 er ikke tematisert i noen strategi.

Tabell 5-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 5

	Delmål	Vurdering
5.1	Få slutt på alle former for diskriminering av jenter og kvinner i hele verden	Ikke tematisert i strategi
5.2	Avskaffe alle former for vold mot alle jenter og kvinner både i offentlig og privat sfære, inkludert menneskehandel, seksuell utnyttning og andre former for utnyttning	Begrenset positivt
5.3	Avskaffe all skadelig praksis, som barneekteskap, tidlige ekteskap og tvangsekteskap, og kjønnslemlestelse	Begrenset positivt
5.4	Anerkjenne og verdsette ubetalt omsorgs- og husholdsarbeid gjennom offentlige tjenester, infrastruktur og sosialpolitikk, og fremme delt ansvar i husholdet og familien, alt etter hva som passer i det enkelte land	Begrenset positivt
5.5	Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger på alle nivåer der beslutninger tas, i det politiske, det økonomiske og det offentlige liv	Begrenset positivt
5.6	Sikre tilgang til god seksuell og reproduktiv helse og reproduktive rettigheter for alle, i samsvar med handlingsprogrammet fra den internasjonale konferansen om befolkning og utvikling, handlingsplanen fra Beijing og sluttdokumentene fra deres respektive tilsynskonferanser	Ikke tematisert i strategi
5.A		Ikke relevant
5.B		Ikke relevant
5.C		Ikke relevant
5	Samlet vurdering Gjennomsnitt for alle delmålene.	Begrenset positivt

6. Bærekraftsmål 6: Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Bærekraftsmål 6 handler om vannmiljø og vannkvalitet. De to eksisterende vannforvaltningsplanen som gjelder Østfold utgjør de viktigste planene for å nå dette bærekraftsmålet.

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 6.A Innen 2030 utvide det internasjonale samarbeidet og støtten til å bygge opp kapasitet i utviklingsland innenfor virksomhet og programmer knyttet til vann- og sanitærforhold, blant annet teknologi for vannoppsamling, avsalting, effektiv bruk av vannressurser, behandling av avløpsvann, gjenvinning og ombruk
- 6.B Støtte og styrke lokalsamfunnenes medvirkning for å bedre forvaltningen av vann- og sanitærforhold

Delmål 6.A er nasjonalt politikkområde. I hovedsak er det kommunene som eier og forvalter vann- og avløpsinfrastrukturen i Østfold (delmål 6.B).

Om delmål 6.1 Innen 2030 sørge for likeverdig tilgang til trygt drikkevann til en overkommelig pris for alle

Stortingsmelding 40 peker på behovet for beredskapsplaner slik at det kan leveres vann under ulike kriser eller katastrofer.

Strategi 3.20 *Skape trygghet ved å forebygge uønskede hendelser og øke evnen til å håndtere disse* legger opp til et samarbeid om forebygging og beredskap for å fremme samfunnsikkerhet.

Om delmål 6.2 Innen 2030 sørge for tilgang til tilstrekkelige og likeverdige sanitær-, hygiene- og toalettforhold for alle, med særlig vekt på behovene til jenter og kvinner og personer i utsatte situasjoner

Stortingsmelding 40 viser til at dette ikke er en utfordring i Norge. Likevel er det verdt å stille spørsmål ved om tilgang til offentlige toaletter i byer og tettsteder burde vært tematisert i planene.

Om delmål 6.3 Innen 2030 sørge for bedre vannkvalitet ved å redusere forurensning, avskaffe avfallsdumping og mest mulig begrense utslipp av farlige kjemikalier og materialer, halvere andelen ubehandlet spillvann og i vesentlig grad øke gjenvinning og trygg ombruk på verdensbasis

Stortingsmelding 40 viser til behov for å redusere utslipp av urensset avløpsvann, på grunn av manglende renskapasitet, lekkasjer fra ledningsnett og situasjoner med overløp. Det er økt krav til rensing av avløpsvann til Oslofjorden. Også avrenning fra jordbruket er en kilde til forurensning.

Tema 2 *Grønn og rettferdig verdiskaping i Regional plan for verdiskaping og kompetanse* har flere strategier som peker på at næringslivet må omstilles mot mer bærekraftig produksjon, blant annet ved omstilling til en mer sirkulær økonomi (strategi 2.8). En effekt av dette kan være at det som i dag er avfallsprodukter og forurenser vannmiljøer, i fremtiden kan brukes som innsatsfaktor i produksjonsprosesser og dermed gi bedre vannkvalitet.

Avrenning fra jordbruk i hele nedbørsfeltet er tematisert i de regionale vannforvaltningsplanene.

Om delmål 6.4 Innen 2030 betydelig bedre utnyttelsen av vann i alle sektorer og sikre bærekraftig uttak av og tilgang til ferskvann for å avhjelpe vannmangel og i vesentlig grad redusere antall personer som rammes av vannmangel

Stortingsmelding 40 peker på at det er en betydelig lekkasje av rensed drikkevann fra ledningsnett. Fornying av ledningsnett er en oppgave mange av Østfoldkommunene har felles, men dette er ikke tematisert i planene.

Om delmål 6.5 Innen 2030 innføre en integrert forvaltning av vannressurser på alle nivåer, blant annet gjennom samarbeid over landegrensene der det er aktuelt

Ivaretatt av de regionale vannforvaltningsplanene.

Om delmål 6.6 Innen 2020 verne og gjenopprette vannrelaterte økosystemer, inkludert fjell, skoger, våtmarker, elver, vannførende bergarter og innsjøer

Stortingsmelding 40 trekker frem behovet for å restaurere myrer og våtmarksområder. Selv om delmålet hadde 2020 som horisont, er det fortsatt behov for tiltak.

Strategiene 3.1 og 3.2 innebærer blant annet å *ivareta landskapsmangfold, med ekstra oppmerksomhet på raviner, våtmark og kystsoner, artsrike kulturlandskap, og andre viktige landskap som er sårbare for inngrep* og å *sikre skog, jordbruksmark, våtmarksområder, taeskoger og ålegrasenger som er viktige for karbonbinding*. *Regional plan for areal og mobilitet* inneholder også en retningslinje som skal redusere tekniske inngrep i myr, og bestemmelse som ikke tillater tiltak i visse myrtyper med viktig naturmangfold.

Vi legger til grunn vurderingen fra konsekvensutredningen av *Regional plan for areal og mobilitet* om at et betydelig antall / omfang av vannforekomster er ventet å få økt sin økologiske tilstand til god situasjon.

6.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikter er funnet.

6.2 Vurdering av planens bidrag til bærekraftsmål 6

Vi antar at delmål 6.3, 6.5 og 6.6 er de viktigste delmålene som må innfris for å oppnå bærekraftsmål 6 i Østfold. 6.3 kan oppnå som en bieffekt, 6.5 er ivaretatt i egne planer og 6.6 er fulgt opp i strategi med retningslinje og bestemmelse.

Delmål 6.1 og 6.3 ivaretas som bieffekt av større strategier. Delmål 6.2 og 6.4 er ikke tematisert i noen strategi.

Tabell 6-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 6

	Delmål	Vurdering
6.1	Innen 2030 sørge for likeverdig tilgang til trygt drikkevann til en overkommelig pris for alle	Begrenset positiv
6.2	Innen 2030 sørge for tilgang til tilstrekkelige og likeverdige sanitær-, hygiene- og toalettforhold for alle, med særlig vekt på behovene til jenter og kvinner og personer i utsatte situasjoner	Ikke tematisert i strategi.
6.3	Innen 2030 sørge for bedre vannkvalitet ved å redusere forurensning, avskaffe avfallsdumping og mest mulig begrense utslipp av farlige kjemikalier og materialer, halvere andelen ubehandlet spillvann og i vesentlig grad øke gjenvinning og trygg ombruk på verdensbasis	Begrenset positiv
6.4	Innen 2030 betydelig bedre utnyttelsen av vann i alle sektorer og sikre bærekraftig uttak av og tilgang til ferskvann for å avhjelpe vannmangel og i vesentlig grad redusere antall personer som rammes av vannmangel	Ikke tematisert i strategi
6.5	Innen 2030 innføre en integrert forvaltning av vannressurser på alle nivåer, blant annet gjennom samarbeid over landegrensene der det er aktuelt	Positiv
6.6	Innen 2020 verne og gjenopprette vannrelaterte økosystemer, inkludert fjell, skoger, våtmarker, elver, vannførende bergarter og innsjøer	Positiv
6.A		Ikke relevant
6.B		Ikke relevant
6	Samlet vurdering Vektlegger delmål 6.3, 6.5 og 6.6.	Positiv

7. Bærekraftsmål 7: Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 7.A Innen 2030 styrke det internasjonale samarbeidet for å lette tilgangen til forskning og teknologi på området ren energi, inkludert fornybar energi, energieffektivisering og avansert og renere teknologi for fossilt brensel, og fremme investeringer i energiinfrastruktur og teknologi for ren energi
- 7.B Innen 2030 bygge ut infrastruktur og oppgradere teknologi for å tilby moderne og bærekraftige energitjenester til alle innbyggere i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene, små utviklingsøystater og kystløse utviklingsland, i samsvar med landenes respektive støtteprogram

Delmålene ivaretas av nasjonal politikk.

Om delmål 7.1 Innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energitjenester til en overkommelig pris

Stortingsmelding 40 peker på at allmenn tilgang til energinett ikke er noen utfordring i Norge. Stortingsmeldingen omtaler derimot ikke prisen på energi. Strømpriser var ikke et stort tema i offentligheten i 2021, men har blitt det i tiden etter.

Planene tematiser ikke pris på energi. Strategi 3.9 *Fremme overgang fra fossil til fornybar energi* handler blant annet om å satse på energieffektivisering sammen med bruk av lavkvalitetsenergi som overskuddsvarme *kan* bidra til å holde kostnadene på energi til husholdninger nede.

Om delmål 7.2 Innen 2030 øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk betydelig
Stortingsmelding 40 trekker frem behovet for utbygging av vindkraft både til lands og til havs, på lenger sikt.

Strategi 2.6: *Sikre næringslivet tilgang til fornybar energi i Regional plan for verdiskaping og kompetanse* er fulgt opp av Strategi 3.9 *Fremme overgang fra fossil til fornybar energi i Regional plan for areal og mobilitet*. Denne strategien innebærer blant annet økt produksjon av fossilfri energi, etablere og effektivt utnytte sammenhengende infrastruktur for fossilfri og avfallsbasert energi, som kraftnett, fjernvarmerør samt fyll- og ladeinfrastruktur.

Konsekvensutredningen for *Regional plan for areal og mobilitet* viser mellom positiv konsekvens og stor positiv konsekvens for temaet energi og grønn omlegging.

Om delmål 7.3 Innen 2030 få forbedringen av energieffektivitet på verdensbasis til å gå dobbelt så fort
Stortingsmelding 40 viser til at Norge er blant landene med lavest bruk av energi per produsert enhet, men at behovet for energi vil øke fremover.

Strategi 3.9 *Fremme overgang fra fossil til fornybar energi* peker på storstilt energieffektivisering i alle sektorer. Strategien har også en ambisjon om bruk av lavkvalitetsenergi som overskuddsvarme der det er mulig og høykvalitetsenergi som strøm der det er nødvendig. I tillegg til å etablere og effektivt

utnytte sammenhengende infrastruktur for fossilfri og avfallsbasert energi, som kraftnett og fjernvarmerør samt fylle- og ladeinfrastruktur for å få dette til.

En av forutsetningene for å få økt energieffektiviteten er at næringsaktører følger lokaliseringsprinsippene for næring i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* sin strategi 2.7 *Koordinert planlegging og lokalisering for bedre utnyttelse av ressurser*:

- Lokalisering av virksomheter følger i hovedsak ABC-prinsippet
- legge til rette for styrking av eksisterende og etablering av nye industrielle symbioser
- legge til rette for effektiv ressurs- og energiutnyttelse, redusert transportbehov og tilgang til kompetent arbeidskraft ved planlegging og etablering næringsområder

Dette er også fulgt opp i *Regional plan for areal og mobilitet*.

7.1 Målkonflikter

Som vist i konsekvensutredningen av *Regional plan for areal og mobilitet* medfører vindkraftutbygging konflikter med natur-, kultur- og friluftssinteresser. Strategi for å oppnå delmål 7.2 vil altså være i konflikt med bærekraftsmål 15.

Utbygging av energianlegg har dessuten betydning for lokal, økonomisk bærekraft i form av arbeidsplasser og eiendomsskatt, konsesjonsavgifter.

7.2 Vurdering av planens bidrag til bærekraftsmål 7

Delmål 7.1, 7.2 og 7.3 vurderes som like viktige for at bærekraftsmålet oppnås i Østfold. Planene har flere strategier som bygger opp under måloppnåelse for disse delmålene.

Tabell 7-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 7

	Delmål	Vurdering
7.1	Innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energitjenester til en overkommelig pris	Begrenset positiv
7.2	Innen 2030 øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk betydelig	Positiv
7.3	Innen 2030 få forbedringen av energieffektivitet på verdensbasis til å gå dobbelt så fort	Positiv
7.A		Ikke relevant
7.B		Ikke relevant
7	Samlet vurdering Gjennomsnitt for de tre målene.	Positiv

8. Bærekraftsmål 8: Å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 8.7 Iverksette umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid – inkludert rekruttering og bruk av barnesoldater – forbyes og avskaffes, og innen 2025 avskaffe alle former for barnearbeid
- 8.10 Styrke nasjonale finansinstitusjoners evne til å utvide tilgangen til og stimulere til bruk av bank- og forsikringstjenester og finansielle tjenester for alle
- 8.A Øke støtten til handelsrettet bistand («Aid for Trade») til utviklingsland, særlig til de minst utviklede landene, blant annet gjennom det styrkede, integrerte rammeverket for handelsrelatert faglig bistand til de minst utviklede landene (EIF)
- 8.B Innen 2020 utvikle og iverksette en global strategi for sysselsetting av ungdom og innføre «The Global Jobs Pact» utviklet i Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO)

Om delmål 8.1 Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i de respektive landene, og spesielt en vekst i bruttonasjonalproduktet på minst 7 prosent per år i de minst utviklede landene

I stortingsmelding 40 trekkes det frem at norsk økonomi får mange vekstimpulser fra petroleumsnæringen, men at disse vil avta og at norsk økonomi må omstilles.

Under temaet *Grønn og rettferdig verdiskaping* er det seks strategier i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* som skal opprettholde økonomisk utvikling i Østfold:

- Strategi 2.6: Sikre næringslivet tilgang til fornybar energi
- Strategi 2.7: Koordinert planlegging og lokalisering for bedre utnyttelse av ressurser
- Strategi 2.8: Omstilling til en mer sirkulær økonomi
- Strategi 2.9: Vekst og verdiskaping basert på bærekraftig utnyttelse av fornybare naturressurser
- Strategi 2.10: Styrket og målrettet samarbeid i innovasjonssystemene innenfor utpekte satsingsområder

Strategiene er fulgt opp i *Regional plan for areal og mobilitet* med strategier og retningslinjer for koordinert planlegging og lokalisering for bedre utnyttelse av ressurser og for videreutvikling av et effektivt, klima- og miljøvennlig system for gods- og varetransport.

Om delmål 8.2 Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk fremgang og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer

Diversifisering innebærer at ulike typer eksisterende kompetanse og andre ressurser kobles sammen og gir opphav til ny kunnskap, som kan lede til innovasjoner og framvekst av en ny næring³. *Regional plan*

³ [utviklingsbaner for næringslivet – Store norske leksikon](#)

for verdiskaping og kompetanse har to strategier som handler om innovasjon (2.10 og 2.11). Strategi 2.7 og 2.8 vil også bidra til høyere produktivitet, ved bedre ressursutnyttelse.

Om delmål 8.3 Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å gi dem tilgang til finansielle tjenester

Små- og mellomstore bedrifter (med færre enn 100 ansatte) sto i 2019 for om lag 70 prosent av verdiskapingen i norsk privat sektor, ifølge Stortingsmelding 40.

Planene har flere strategier som peker på innovasjon (2.10 og 2.11), men det er ikke spesifisert hvor store bedrifter de er rettet mot.

Om delmål 8.4 Til og med 2030 gradvis å bedre utnyttelsen av globale ressurser innenfor forbruk og produksjon, og arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljødeleggelse, i samsvar med det tiårige handlingsprogrammet for bærekraftig forbruk og produksjon, der de utviklede landene går foran

Strategi 2.8 Omstilling til en mer sirkulær økonomi i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* svarer på dette. Denne er fulgt opp av *Regional plan for areal og mobilitets* strategi 3.9 *Fremme overgang fra fossil til fornybar energi* med tilhørende retningslinjer. Også 2.6, 2.7 og 2.9 er strategier i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* som bidrar til dette og dessuten strategi 1.4 i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd*.

Om delmål 8.5 Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid

Strategi 2.5 handler om å inkludere hele arbeidsstyrken. «Grupper som kan være utsatt for ekskludering fra arbeidsmarkedet» kan omfatte personer med funksjonsnedsettelse, selv om de ikke er nevnt.

Om delmål 8.6 Innen 2020 betydelig redusere andelen unge som verken er i arbeid, under utdanning eller opplæring

Særlig strategi 2.4: *Økt fullføring av utdanning* vil bidra til høy arbeidsdeltakelse blant unge.

Om delmål 8.8 Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere, inkludert arbeidsinnvandrere og særlig kvinnelige innvandrere, og arbeidstakere i et usikkert arbeidsforhold

Stortingsmelding 40 trekker frem at utenlandske arbeidstakere er særlig utsatt for useriøsitet.

Strategi 3.12 *Videreutvikle et effektivt, klima- og miljøvennlig system for gods- og varetransport* inneholder et punkt om arbeidsmiljø for godssjåfører og tilrettelegging av stoppesteder for tungtrafikk, døgnhvileplasser og universell utforming.

Om delmål 8.9 Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

Østfold har antagelig en god del verdiskaping i forbindelse med turisme (særlig hytteturisme). Strategi 2.9 *Vekst og verdiskaping basert på bærekraftig utnyttelse av fornybare naturressurser* er relevant for reiseliv, selv om det ikke er nevnt noen spesifikke næringer i underpunktene. Også strategi 1.4, 1.8 og

2.8 er strategier som kan bidra til en bærekraftig reiselivsnæring i Østfold. Retningslinje til strategi 3.19 *Koordinert planlegging og lokalisering for bedre utnyttelse av ressurser i Regional plan for areal og mobilitet* gir unntak for utsalg i forbindelse med stedbundet reiseliv.

8.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikter er funnet.

8.2 Vurdering

Delmålene 8.1, 8.2, 8.4, 8.5 og 8.6 er sentrale temaer i de tre planene. Det antas at disse delmålene også er de viktigste for å få bærekraftsmål 8 oppfylt i Østfold. Begrenset måloppnåelse av delmål 8.8 kan skje gjennom en av strategiene. Flere av strategiene bygger opp under delmål 8.9.

Delmål 8.3 er ikke tematisert i noen strategi.

Tabell 8-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 8

	Delmål	Vurdering
8.1	Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i de respektive landene, og spesielt en vekst i bruttonasjonalproduktet på minst 7 prosent per år i de minst utviklede landene	Positiv
8.2	Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk fremgang og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer	Positiv
8.3	Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å gi dem tilgang til finansielle tjenester	Ikke tematisert i strategi
8.4	Til og med 2030 gradvis å bedre utnyttelsen av globale ressurser innenfor forbruk og produksjon, og arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljøødeleggelser, i samsvar med det tiårige handlingsprogrammet for bærekraftig forbruk og produksjon, der de utviklede landene går foran	Positiv
8.5	Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid	Positiv
8.6	Innen 2020 betydelig redusere andelen unge som verken er i arbeid, under utdanning eller opplæring	Positiv
8.7		Ikke relevant
8.8	Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere, inkludert arbeidsinnvandrere og særlig kvinnelige innvandrere, og arbeidstakere i et usikkert arbeidsforhold	Begrenset positiv
8.9	Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter	Positiv
8.10		ikke relevant
8.A		ikke relevant
8.B		ikke relevant
8	Samlet vurdering Flere strategier bidrar sterkt til bærekraftsmål 8.	Positiv

9. Bærekraftsmål 9: Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 9.A Legge til rette for bærekraftig utvikling av infrastrukturen i utviklingsland ved å øke den finansielle, teknologiske og faglige bistanden til afrikanske land, de minst utviklede landene, kystløse utviklingsland og små utviklingsøystater
- 9.B Støtte nasjonal utvikling av teknologi, forskning og innovasjon i utviklingsland, blant annet ved å sikre politiske rammevilkår som fremmer mangfold i næringslivet og gir handelsvarer en merverdi
- 9.C Øke tilgangen til informasjons- og kommunikasjonsteknologi betydelig og arbeide for at de minst utviklede landene får allmenn og rimelig tilgang til internett innen 2020

Om delmål 9.1 Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, inkludert regional og grensekryssende infrastruktur, for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle

Delmål 9.1 handler om at infrastruktur som jernbane, veier, havner, lufthavner og digital infrastruktur skal være pålitelige og skal kunne tåle et endret klima.

Østfold fylkeskommune har ansvaret for fylkesveinettet. Strategi 3.11 handler om å *videreutvikle en klimavennlig, attraktiv og trafikksikker hovedstruktur for mobilitet*. Denne strategien innebærer blant annet å ta vare på eksisterende veier fremfor å bygge nytt, redusere vedlikeholdsetterslepet og ha et drifts- og vedlikeholds nivå som bidrar til at alle offentlige veier kan oppfylle sin transportfunksjon, herunder god fremkommelighet.

I strategi 3.5 *Styrke allmenne interesser i sjø, vassdrag og strandsone* vektlegges behovet for å sikre eksisterende havner, farleder, kabler og annen infrastruktur i sjø.

Om delmål 9.2 Fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og næringsutvikling, og innen 2030 øke industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt betydelig, i tråd med forholdene i de respektive landene, og doble industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt i de minst utviklede landene

Strategiene 2.6-2.11 under temaet *grønn og rettferdig verdiskaping* handler i stor grad om bærekraftig næringsutvikling og mye er relevant for industrien uten at det er nevnt eksplisitt. Strategiene er fulgt opp i *Regional plan for areal og mobilitet* med strategier og retningslinjer om lokalisering av virksomheter.

Om delmål 9.3 Øke tilgangen til finansielle tjenester, inkludert rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland, og styrke disse bedriftenes posisjon og integrere dem i verdikjeder og markeder

Stortingsmelding 40 trekker pek på at det kan være utfordrende for bedrifter i vekst å få finansiering i tidlige faser. Strategiene 2.8 og 2.11 handler om *støttende systemer for næringslivets omstilling*,

inkludert økt kunnskap om sirkulærøkonomi og forretningsmodeller, strategi 2.10 omtaler tiltak for å styrke tidligfasefinansiering.

Om delmål 9.4 Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med mer effektiv bruk av ressurser og mer utstrakt bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet

Strategi 2.6, 2.8 og strategi 3.9 med retningslinjer bidrar til å sikre næringslivet tilgang til fornybar energi og omstille seg til sirkulær økonomi. Strategi 2.9 og 3.8 med retningslinjer bidrar til mer effektiv bruk av ressurser, blant annet av geologiske ressurser.

Om delmål 9.5 Styrke vitenskapelig forskning og oppgradere teknologien i næringslivssektorene i alle land, særlig i utviklingsland, blant annet ved – innen 2030 – å stimulere til innovasjon, betydelig øke antallet ansatte (per million innbyggere) innenfor forsknings- og utviklingsvirksomhet og betydelig øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling

Strategi 2.11 *Forskningsbasert kunnskap og innovasjon for omstilling og bærekraftig verdiskaping* bidrar til delmål 9.5.

9.1 Målkonflikter

Konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* viser målkonflikter mellom temaene *Energi og grønn omlegging*, *Hovedstruktur for mobilitet* og sannsynligvis også *Masseforvaltning og geologiske ressurser* på den ene siden og naturmangfold på den andre. Strategiene som fremmer bærekraftsmål 9 i planene innebærer et fortsatt beslag av arealer til næring og samferdsel som er i konflikt med bærekraftsmål 15, selv om planene har strategier og retningslinjer for å begrense arealbeslaget.

9.2 Vurdering

Delmålene 9.1, 9.2, 9.3, 9.4 og 9.5 er sentrale temaer i de tre planene. Alle delmålene fremstår som like viktige for å nå bærekraftsmål 9 i Østfold.

Tabell 9-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 9

	Delmål	Vurdering
9.1	Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, inkludert regional og grensekryssende infrastruktur, for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle	Positiv
9.2	Fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og næringsutvikling, og innen 2030 øke industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt betydelig, i tråd med forholdene i de respektive landene, og doble industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt i de minst utviklede landene	Positiv
9.3	Øke tilgangen til finansielle tjenester, inkludert rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland, og styrke disse bedriftenes posisjon og integrere dem i verdikjeder og markeder	Positiv
9.4	Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med mer effektiv bruk av ressurser og mer utstrakt bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet	Positiv
9.5	Styrke vitenskapelig forskning og oppgradere teknologien i næringslivssektorene i alle land, særlig i utviklingsland, blant annet ved – innen 2030 – å stimulere til innovasjon, betydelig øke antallet ansatte (per million innbyggere) innenfor forsknings- og utviklingsvirksomhet og betydelig øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling	Positiv
9.A		Ikke relevant
9.B		Ikke relevant
9.C		Ikke relevant
9	Samlet vurdering	Positiv

10. Bærekraftsmål 10: Redusere ulikhet i og mellom land

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 10.1 Innen 2030 oppnå en gradvis og varig inntektsøkning for de fattigste 40 prosentene av befolkningen som er raskere enn økningen for det nasjonale gjennomsnittet
- Om delmål 10.4 Vedta politikk, særlig når det gjelder skatter og avgifter, lønn og sosialomsorg, med sikte på å oppnå en gradvis utjevning av forskjeller
- 10.5 Bedre reguleringen av og tilsynet med globale finansmarkeder og finansinstitusjoner, og styrke gjennomføringen av regelverket
- 10.6 Sikre at utviklingslandene blir bedre representert og får større grad av medbestemmelse i beslutningsprosessene i globale finansinstitusjoner, slik at institusjonene fungerer bedre og blir mer pålitelige, ansvarlige og legitime
- 10.7 Legge til rette for migrasjon og mobilitet i ordnede, trygge, regulerte og ansvarlige former, blant annet ved å føre en planmessig og godt forvaltet migrasjonspolitik
- 10.A Gjennomføre prinsippet om særbehandling og differensiert behandling av utviklingsland, særlig de minst utviklede landene, i samsvar med avtaler inngått med Verdens handelsorganisasjon
- 10.B Stimulere til offentlig utviklingsbistand og kapitalflyt, blant annet direkte utenlandske investeringer, til statene der behovet er størst, særlig de minst utviklede landene, afrikanske land, små utviklingsøystater og kystløse utviklingsland, i samsvar med landenes egne planer og programmer
- 10.C Innen 2030 redusere transaksjonsgebyrene til under 3 prosent ved pengeoverføringer fra migranter til hjemlandet og avskaffe overføringsordninger med gebyrer som overstiger 5 prosent

Om delmål 10.2 Innen 2030 sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status

Stortingsmelding 40 trekker frem at mange med nedsatt funksjonsevne og mange innvandrere, særlig flyktninger, står utenfor arbeidslivet. Videre at andelen med vedvarende lavinntekt har økt og at oppvekst i lavinntektsfamilier har betydning for levekår og helse som voksne.

Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd har egne strategier for økonomisk (1.5) og politisk inkludering (1.6). Strategiene 1.2, 1.3, 1.7 og 1.8 handler om sosial inkludering på ulike områder. Disse strategiene i planen for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd er fulgt opp med støttende strategi i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* (Strategi 2.5: *Inkludering av hele arbeidsstyrken*). I *Regional plan for areal og mobilitet* er det også flere strategier som støtter opp under inkludering både på et overordnet nivå (Strategi 3.14: *Utvikle attraktive og inkluderende sentrumsområder*) og på detaljnivå (f.eks. underpunkt til 3.15 om å *utvikle flerfunksjonelle, universelt utformede og helsefremmende knutepunkter med sosiale møteplasser og lokalt særpreg*).

Strategi 1.2 er rettet mot barn og unge, og flere av underpunktene til *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* og *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* er egnet for inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne eller innvandringsbakgrunn. Eldre synes ikke å være nevnt i noen av strategiene med underpunkter, men referansene til universell utforming bidrar klart til inkludering av eldre samt personer med funksjonsnedsettelse. Planene har også flere strategier som skal heve personer ut av relativ fattigdom gjennom økt arbeidsdeltakelse (strategi 1.5, 2.5) og som skal motvirke sosial eksklusjon av disse (blant annet ved å sørge for at alle barn og unge kan delta på fritidsaktiviteter uavhengig av økonomi, strategi 1.2). *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* har også en klar strategi (1.1) om å redusere sosial ulikhet i helse som skal bidra til dårlige levekår ikke går i arv.

Om delmål 10.3 Sikre like muligheter og redusere forskjeller i levekår, blant annet ved å avskaffe diskriminerende lover, politikk og praksis og ved å fremme lovgivning, politikk og tiltak som er egnet til å nå dette målet

Stortingsmelding 40 peker på at det til tross for lovverk mot diskriminering er utfordringer med rasisme, religiøs diskriminering, antisemittisme, negativ sosial kontroll og fordommer basert på kjønn, seksuell identitet, funksjonsnedsettelse og etnisitet. Det trengs med andre ord også annen politikk for å sikre like muligheter og redusere forskjeller i levekår. Utarbeidelsen av *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* er i seg selv et tiltak som følger opp delmålet, og også strategier i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* og *Regional plan for arealbruk og mobilitet* bidrar.

10.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikt er funnet.

10.2 Vurdering

Delmål 10.1 er et helt sentralt tema i planene. Delmål 10.3 oppfylles av planene. Begge delmålene vurderer vi å være like viktige for å nå bærekraftsmål 8 i Østfold.

Tabell 10-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 10

	Delmål	Samlet vurdering
10.1		Ikke relevant
10.2	Innen 2030 sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status	Positiv
10.3	Sikre like muligheter og redusere forskjeller i levekår, blant annet ved å avskaffe diskriminerende lover, politikk og praksis og ved å fremme lovgivning, politikk og tiltak som er egnet til å nå dette målet	Positiv
10.4		Ikke relevant
10.5		Ikke relevant
10.6		Ikke relevant
10.7		Ikke relevant
10.A		Ikke relevant
10.B		Ikke relevant
10.C		Ikke relevant
10	Samlet vurdering Planene bidrar i stor grad til oppnåelse av bærekraftsmål 10.	Positiv

11. Bærekraftsmål 11: Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Stortingsmelding 40 peker på at bærekraftsmål 11 handler om fysiske forutsetninger og strukturer for å utvikle bærekraftige byer og lokalsamfunn.

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 11.C Bistå de minst utviklede landene med å oppføre bærekraftige og solide bygg ved bruk av lokale materialer, blant annet gjennom økonomisk og faglig bistand

Om delmål 11.1 Innen 2030 sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder

I de fleste norske kommuner er det behov for flere boliger som er bedre tilpasset små husholdninger og husholdninger bestående av eldre personer. I mange distriktskommuner er det samlet sett tilstrekkelig med boliger til å romme alle husholdningene, men likevel behov for flere boliger nær lokalsentrene.

Strategi 3.17 innebærer at det skal tas større hensyn til behovet for et variert boligtilbud til innbyggerne i kommuner med lavt utbyggingspress. Strategi 3.16 *Utvikle attraktive, inkluderende og helsefremmende nærmiljøer og boområder* gir en rekke funksjons- og kvalitetskrav i tillegg. Disse er fulgt opp av retningslinjer. Dette kan føre til at flere får tilgang til tilfredsstillende boliger i alle kommunene i Østfold.

Om delmål 11.2 Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris og bedre sikkerheten på veiene, særlig ved å legge til rette for kollektivtransport og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne og eldre

Stortingsmelding 40 peker på at kollektivtransporttilbudet er begrenset i distriktene, og at særlig mange eldre opplever det som en utfordring. Videre tar det tid å oppgradere eksisterende infrastruktur og busser til universell utforming.

Strategi 3.11 legger vekt på sosialt utjevnende, helsefremmende og universelt utformede løsninger, og effektive og trafikksikre overganger. En samordnet og stedstilpasset parkeringspolitikk kan også sikre tilgang til tjenester tilpasset ulike geografier.

Planene har en strategi om at andelen kollektivreisende skal øke (3.22), blant annet ved å prioritere kollektivtransport i og mellom regionale kollektivknutepunkter og bybåndet. Det vil samtidig innebære at det blir færre ressurser til kollektivtilbud utenfor de prioriterte linjene, og at dette kan få negative konsekvenser for at alle skal ha et grunnleggende tilbud. Samarbeid med transportaktører om utvikling av nye mobilitetsløsninger inkludert delingsmobilitet kan likevel bidra til å supplere kollektivtilbudet i noen grad.

Strategi 3.13 handler om samarbeid mellom forvaltningsnivåer og andre relevante aktører om mobilitetsløsninger. Dette inkluderer bypakker, der trafikantbetaling er en forutsetning både som kilde til finansiering og som virkemiddel for å begrense personbiltransport i byområder. På den ene siden gjør bypakker det mulig å øke kollektivtilbudet i byområdene og samtidig holde billettprisene lave. På den andre siden vil trafikantbetaling kunne begrense mobiliteten til grupper som er avhengige av personbil og til personer i byenes omland med lave inntekter.

Strategi 3.21 innebærer blant annet å utvikle infrastrukturen for gående og syklende, prioritere vintervedlikehold og annen sesongdrift på strekninger med størst antall skole- og arbeidsreiser på sykkel.

Om delmål 11.3 Innen 2030 styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering og muligheten for en deltagende, integrert og bærekraftig samfunnsplanlegging og forvaltning i alle land

I *Regional plan for areal og mobilitet* legges det en føring for kommunenes planprosesser nemlig at innbyggere bør involveres bredt i planprosesser (strategi 3.16).

Om delmål 11.4 Styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur- og naturarv

Stortingsmelding 40 trekker frem potensialet for å bruke kulturarven som ressurs i samfunnsutviklingen, og å bevare natur i byer og tettsteder av hensyn til økosystemer, trivsel og klimatilpasning.

Bruk av kulturarven er fulgt opp i *Regional plan for areal og mobilitet* gjennom strategi 3.6: *Bevare og bruke kulturminner og kulturmiljøer som ressurs*.

Vern av naturen generelt er tema i flere strategier i *Regional plan for areal og mobilitet*, men med strategi 3.18 og 3.14 legges det spesifikke føringer for å bevare og videreutvikle grønnstruktur i byene, tettsteder og i sentrumsområdene.

Om delmål 11.5 Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon i antall dødsfall og antall personer som rammes av katastrofer, inkludert vannrelaterte katastrofer, og i betydelig grad minske de direkte økonomiske tapene i verdens samlede bruttonasjonalprodukt som følge av slike katastrofer, med vekt på å beskytte fattige og personer i utsatte situasjoner

Dette er fulgt opp med strategi 3.2 som vektlegger naturtypers evne til fordrøyning som et middel til å forebygge flom. Samarbeid for samfunnsikkerhet er del av strategi 3.20.

Om delmål 11.6 Innen 2030 redusere byenes og lokalsamfunnenes negative påvirkning på miljøet (målt per innbygger), med særlig vekt på luftkvalitet og avfallshåndtering i offentlig eller privat regi

Stortingsmelding 40 peker på at lokal luftforurensning er en utfordring enkelte steder, og videre at bygge- og anleggsbransjen står for en høy andel av både avfallsproduksjonen og innenlands energibruk i Norge og at byggeaktiviteten bidrar til nedbygging av naturområder, tap av naturmangfold og klimagassutslipp.

Strategi 3.13: *Bedre areal- /mobilitetsløsninger gjennom samarbeid mellom forvaltningsnivåer og andre relevante aktører* handler om samarbeid som har til hensikt å redusere personbiltrafikken og dermed lokal luftforurensning i byene. Også strategi 3.18 bygger opp under dette, og strategi 3.9 bidrar til overgang fra fossil til fossilfri energi, som vil redusere lokal luftforurensning.

Areal- og mobilitetsplanen har også flere grep som begrenser nedbygging av naturområder, både i prinsipper for utbygging av boliger og næring som begrenser samlet arealbeslag (3.10) og prinsipper for å bevare natur (strategi 3.2).

Strategi 3.8 er rettet mot å redusere behovet for masseuttak og gjenbruk av masser.

Om delmål 11.7 Innen 2030 sørge for at alle, særlig kvinner og barn, eldre og personer med nedsatt funksjonsevne, har tilgang til trygge, inkluderende og tilgjengelige grøntområder og offentlige rom

Stortingsmelding 40 peker på at den største utfordringen er å opprettholde kvaliteten på grøntområder og offentlige rom, og å sikre tilgjengelighet for alle.

Regional plan for areal og mobilitet støtter med strategiene 3.14 og 3.15 oppunder tilgangen til grøntområder og offentlige rom.

Om delmål 11.A Støtte positive økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder ved å styrke nasjonale og regionale planer

Ikke direkte omtalt i noen strategi eller underpunkt

Om delmål 11.B Innen 2020 oppnå en betydelig økning i antall byer og lokalsamfunn som vedtar en integrert politikk og gjennomfører planer med sikte på inkludering, bedre ressursbruk, begrensning av og tilpasning til klimaendringer samt evne til å stå imot og håndtere katastrofer, og dessuten utvikle og iverksette et helhetlig system for risikostyring og katastrofehåndtering på alle nivå, i tråd med Sendai-rammeverket for katastrofeberedskap for 2015–2030

Stortingsmelding 40 peker på at plan- og bygningsloven er rammeverket for slik planlegging. De tre planen er i seg selv tiltak som bidrar til å gjennomføre delmål 11.B.

11.1 Målkonflikter

Konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* viser målkonflikt mellom temaet *Kulturminner og kulturmiljøer* på den ene siden og *Utvikling av sentrum, lokalisering av bolig og næring* og *Hovedstruktur for mobilitet* på den andre siden. Altså en målkonflikt mellom delmål 11.4 (kulturarv) og delmål 3.6 (halvere trafikkulykker), bærekraftsmål 9 (infrastruktur og industri) samt 11.1 (boliger) og 11.2 (transportsystemer).

11.2 Vurdering

Delmålene 11.1, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7 og 11.B er sentrale for flere av strategiene. 11.2 er tematisert i flere strategier, men et element trekker ned. Delmål 11.3 er i noen grad tematisert i en strategi. 11.A finner vi ikke at er tematisert.

Konsekvensutredningen av *Regional plan for areal og mobilitet* peker på noe positiv konsekvens for temaet utvikling av nærmiljø og boområder. Det som trekker ned er at trivsel i nærmiljøet, trygg tilgang til rekreasjonsområder, og utsettelse for helseskadelig støy er sosialt skjevfordelt og at kvinner i aldersgruppen mellom 18 og 29 kjenner seg vesentlig mindre trygge i nærmiljøet enn andre befolkningsgrupper. Det som trekker vurderingen opp er retningslinjer om større mangfold av boligtyper og boformer tilpasset mennesker med ulike ressurser, funksjonsnedsettelse, behov og i ulike livsfaser, samt retningslinjer for funksjon og kvalitet. Vi legger denne til grunn i vurderingen av måloppnåelse for bærekraftsmål 11.

Tabell 11-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 11

	Delmål	Vurdering
11.1	Innen 2030 sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder	Positiv
11.2	Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris og bedre sikkerheten på veiene, særlig ved å legge til rette for kollektivtransport og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne og eldre	Begrenset positiv
11.3	Innen 2030 styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering og muligheten for en deltakende, integrert og bærekraftig samfunnsplanlegging og forvaltning i alle land	Begrenset positiv
11.4	Styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur- og naturarv	Positiv
11.5	Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon i antall dødsfall og antall personer som rammes av katastrofer, inkludert vannrelaterte katastrofer, og i betydelig grad minske de direkte økonomiske tapene i verdens samlede bruttonasjonalprodukt som følge av slike katastrofer, med vekt på å beskytte fattige og personer i utsatte situasjoner	Positiv
11.6	Innen 2030 redusere byenes og lokalsamfunnenes negative påvirkning på miljøet (målt per innbygger), med særlig vekt på luftkvalitet og avfallshåndtering i offentlig eller privat regi	Positiv
11.7	Innen 2030 sørge for at alle, særlig kvinner og barn, eldre og personer med nedsatt funksjonsevne, har tilgang til trygge, inkluderende og tilgjengelige grøntområder og offentlige rom	Positiv
11.A	Støtte positive økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder ved å styrke nasjonale og regionale planer	Ikke omtalt i strategi.
11.B	Innen 2020 oppnå en betydelig økning i antall byer og lokalsamfunn som vedtar en integrert politikk og gjennomfører planer med sikte på inkludering, bedre ressursbruk, begrensning av og tilpasning til klimaendringer samt evne til å stå imot og håndtere katastrofer, og dessuten utvikle og iverksette et helhetlig system for risikostyring og katastrofehandtering på alle nivå, i tråd med Sendai-rammeverket for katastrofeberedskap for 2015–2030	Positiv.
11.C		Ikke relevant
11	Samlet vurdering Konsekvensutredningens tema nærmiljø og boområder legges til grunn.	Begrenset positiv

12. Bærekraftsmål 12: Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 12.1 Gjennomføre det tiårige handlingsprogrammet for bærekraftig forbruk og produksjon ved at alle land deltar, men slik at de utviklede landene går foran, samtidig som det tas hensyn til utviklingslandenes utviklingsnivå og muligheter
- 12.4 Innen 2020 oppnå en mer miljøvennlig forvaltning av kjemikalier og alle former for avfall gjennom hele livssyklusen, i samsvar med internasjonalt vedtatte rammeverk, og betydelig redusere utslipp av kjemikalier og avfall til luft, vann og jord for mest mulig å begrense skadevirkningene for folkehelsen og for miljøet
- 12.6 Stimulere selskaper, særlig store og flernasjonale selskaper, til å ta i bruk bærekraftige metoder og integrere informasjon om egen bærekraft i sine rapporteringsrutiner
- 12.A Støtte utviklingslandene i å styrke deres vitenskapelige og tekniske kapasitet til å innføre mer bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre
- 12.B Utvikle og innføre metoder for å måle effekten av bærekraftig reiseliv som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter
- 12.C Redusere ineffektive subsidier til fossilt brensel ved å fjerne markedsvridninger som oppmuntrer til overforbruk, i samsvar med nasjonale forhold, blant annet ved å legge om skatter og avgifter og avvike skadelige subsidier der de finnes, slik at konsekvensene for miljøet avdekkes, og samtidig fullt ut ta hensyn til utviklingslandenes særlige behov og situasjon og begrense eventuelle negative konsekvenser for deres utvikling mest mulig og på en måte som beskytter de fattige og de berørte lokalsamfunnene

Delmål 12.1, 12.4, 12.A, 12.B og 12.C følges opp av nasjonal politikk. Delmål 12.6 ivaretas av krav i regnskapsloven og EUs forordning om taksonomi for bærekraftig økonomisk aktivitet.

Om delmål 12.2 Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser
Stortingsmelding 40 peker blant annet på behovet for forvaltning og vern av naturmangfoldet.

Strategi 3.2 *Sikre naturen som leverandør av økosystemtjenester* innebærer blant annet å utvikle og videreutvikle arealregnskap, naturregnskap og arealnøytralitet, og å utvikle verktøy for økosystemtilnærming og verdisetting av natur. Østfold fylkeskommune bidrar til utvikling av dette. Disse verktøyene vil bidra til bedre kunnskapsgrunnlag i forvaltningen av naturmangfoldet.

Om delmål 12.3 Innen 2030 halvere matsvinn per innbygger på verdensbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukere, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeden, inkludert svinn etter innhøsting

Stortingsmelding 40 peker på innføring av bransjeavtaler om reduksjon av matsvinn.

Strategi 1.4 *Fremme grønn omstilling og klima- og miljøvennlige liv for alle* innebærer blant annet å legge til rette for et bærekraftig matsystem og redusere matsvinn.

Om delmål 12.5 Innen 2030 redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk

Stortingsmelding 40 peker på at landbruk, skogbruk, havbruk og fiskeri, prosessindustri, bygg, anlegg og eiendom, avfallsbransjen og varehandel er næringer med høyt potensial for økt sirkularitet. Disse har en direkte eller indirekte påvirkning på nærmere 50 prosent av avfallsstrømmene.

Strategi 2.8 *Omstilling til en mer sirkulær økonomi* innebærer blant annet å identifisere barrierer for deling, ombruk, gjenbruk og vedlikehold og å skape markeder og øke etterspørselen etter sirkulære produkter og tjenester produsert for å vare, repareres, ombrukes og gjenbrukes. Strategi 2.7 i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* og strategi 3.19 i *Regional plan for areal og mobilitet* peker ut hvilke føringer omstillingen til sirkulær økonomi har for lokalisering av virksomheter.

Strategi 3.8 er handler om å fremme helhetlig og sirkulær masseforvaltning. Strategi 3.6 *Bevare og bruke kulturminner og kulturmiljøer som ressurs* innebærer blant annet å øke bevisstheten om bevaring av kulturminner og kulturmiljøer som viktig element i sirkulærøkonomi og ressurseffektivitet.

Tilrettelegging for flerbruk og delingsløsninger er omtalt i strategi 3.16 i *Regional plan for areal og mobilitet* og i strategi 1.4 i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd*.

Om delmål 12.7 Fremme bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser, i samsvar med de enkelte landenes politikk og prioriteringer

Kommunene og fylkeskommunen samarbeider i dag om offentlig innkjøp med krav til etisk, sosial og grønn handel. Vi forutsetter at denne praksisen fortsetter.

Om delmål 12.8 Innen 2030 sikre at alle mennesker i hele verden har relevant informasjon om og forståelse av bærekraftig utvikling og et levesett som er i harmoni med naturen

Strategi 1.4 *Fremme grønn omstilling og klima- og miljøvennlige liv for alle* i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* innebærer blant annet å gi innbyggerne bedre forutsetninger for å kunne å velge klima- og miljøvennlig. Det er imidlertid ikke klart hvilke aktører som skal gjennomføre denne strategien.

12.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikter er funnet.

12.2 Vurdering

Mesteparten av det som forbrukes i Østfold er produsert andre steder i verden. Forbrukere og virksomheter i Østfold kan redusere utfordringene med manglende bærekraftig produksjon på produksjonsplassen gjennom å jobbe for å oppnå delmål 12.3 og 12.5. Siden vi videre antar at matsvinnet utgjør en liten andel av det totale avfallsvolumet i Østfold, vil delmål 12.5 få størst vekt.

Tabell 12-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 12

	Delmål	Vurdering
12.1		Ikke relevant
12.2	Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser	Positiv
12.3	Innen 2030 halvere matsvinn per innbygger på verdensbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukere, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeden, inkludert svinn etter innhøsting	Begrenset positiv
12.4		Ikke relevant
12.5	Innen 2030 redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk	Positiv
12.6		Ikke relevant
12.7	Fremme bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser, i samsvar med de enkelte landenes politikk og prioriteringer	Positiv
12.8	Innen 2030 sikre at alle mennesker i hele verden har relevant informasjon om og forståelse av bærekraftig utvikling og et levesett som er i harmoni med naturen	Begrenset positiv
12.A		Ikke relevant
12.B		Ikke relevant
12.C		Ikke relevant
12	Samlet vurdering Vektlegger at delmål 12.5 vil bidra betydelig til at bærekraftsmål 12 oppnås.	Positiv

13. Bærekraftsmål 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 13.A Gjennomføre forpliktelsene de utviklede landene som er part i FNs rammekonvensjon om klimaendringer, har påtatt seg, for å nå målet om i fellesskap å skaffe 100 milliarder dollar årlig innen 2020 fra alle kilder for å dekke utviklingslandenes behov for å innføre hensiktsmessige klimatiltak og gjennomføre dem på en åpen måte, og fullt ut operasjonalisere Det grønne klimafondet ved at fondet snarest mulig tilføres kapital
- 13.B Fremme mekanismer for å styrke evnen til effektiv klimarelatert planlegging og forvaltning i de minst utviklede landene og små utviklingsøystater, blant annet med vekt på kvinner, ungdom og lokale og marginaliserte samfunn

Delmålene er nasjonalt ansvar.

Om delmål 13.1 Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land

Regional plan for areal og mobilitet skal med strategi 3.20 skape trygghet ved å forebygge uønskede hendelser og øke evnen til å håndtere disse.

Strategi 3.2 *Sikre naturen som leverandør av økosystemtjenester* vektlegger naturtypers evne til fordrøyning for å forebygge skogbrann, flom og skred. Videre innebærer strategi 3.6 tiltak for å beskytte kulturminner mot blant annet flom.

Om delmål 13.2 Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå

Stortingsmelding 40 viser til stortingsmeldingen *Klimaplan for 2021–2030*⁴, som presenterer regjeringen Solbergs politikk for å nå klimamålene. Planen inneholder et bredt spekter av tiltak, og inkluderer mange tiltak som må følges opp av kommuner og fylkeskommuner samt tiltak som krever partnerskap mellom offentlig og privat sektor. Ikke minst understrekes kommunenes rolle i arealplanleggingen som viktig for å gjennomføre klimaplanen. Selv om delmål 13.2 strengt tatt viser til et statlig ansvar, mener vi at det av disse grunnene er relevant også for en regional plan.

Arbeidet for å forhindre klimaendringer gjennom utslippskutt er et gjennomgående tema i alle tre planene. Strategi 1.4 *Fremme grønn omstilling og klima- og miljøvennlige liv for alle* i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* retter seg mot innbyggerne og handler blant annet om klimavennlig forbruk og transport. Flere av strategiene i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse* handler om å omstille næringslivet som gir lavere klimagassutslipp, enten direkte ved å fase ut fossil energi (strategi 2.6) eller ved å effektivisere energi- og ressursbruk og redusere transportbehov (strategi 2.7). I *Regional plan for areal og mobilitet* er bevaring av karbonrike arealer tematisert i strategi 3.4, fremme overgang fra fossil til fornybar energi i strategi 3.9, klimavennlig mobilitet i

⁴ [Meld. St. 13 \(2020–2021\) - regjeringen.no](#)

strategi 3.11 og klimavennlig gods- og varetransport i 3.12 og støttet av retningslinjer. Det er også gitt retningslinje om at kommunene bør jobbe i retning av arealnøytralitet. I tillegg er det flere andre strategier og retningslinjer som bygger opp under utslippskutt gjennom å effektivisere arealbruk og ressursbruk, redusere transportbehov og legge til rette for fornybar energi.

I konsekvensutredningen av *Regional plan for areal og mobilitet* er lokalisering av bolig og næring brukt som indikatorer for klimautslipp. Begge to har betydning for transportgenerering, for nybygging vs. gjenbruk av bebyggelse og for arealforbruk. Alle disse forholdene har vesentlig betydning for utslipp. Konsekvensutredningen peker på at planen – til tross for retningslinjen om at kommunene bør jobbe for arealnøytralitet – fortsatt er negativ for klima, fordi det fortsatt gjenstår arealer til bolig og næring i kommuneplanene hvorav noe boligareal og et betydelig areal til næring sannsynligvis vil bygges ut. Dette vil generere mer utslipp enn fortetting av dagens arealer, og oppveie andre grep for å redusere klimagassutslipp i planen.

Om delmål 13.3 Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette

Regional plan for areal og mobilitet skal med strategi 3.20 skape trygghet ved å forebygge uønskede hendelser og øke evnen til å håndtere disse.

Også utvikling av arealregnskap (strategi 3.2) vil gi bedre kunnskapsgrunnlag til både enkeltpersoner og institusjoner om konsekvenser for klimagassutslipp og klimatilpasning i forvaltning av arealer.

13.1 Målkonflikter

Det er en målkonflikt mellom bærekraftsmål 13 og bærekraftsmål 9 og 11, som er gjort rede for i avsnittet om delmål 13.2. Til tross for mange og brede strategier for å redusere klimagassutslippene, motvirker fortsatt utbygging av nytt bolig- og særlig næringsareal klimagassutslippene.

13.2 Vurdering

Delmål 13.2 vil være det viktigste delmålet som må innfris for at bærekraftsmål 13 skal oppnås. Imidlertid viser konsekvensutredningen negativ konsekvens for klima, fordi planen ikke greier å oppnå arealnøytralitet. Betydelige framtidige arealer i kommuneplanene ligger inne, og noe av dette vil sannsynligvis bygges ut innen kommunene oppnår en arealnøytral arealforvaltning.

Delmålene 13.1 og 13.3 er fulgt opp av flere strategier.

Tabell 13-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 13

	Delmål	Vurdering
13.1	Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land	Positiv
13.2	Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå	Negativ
13.3	Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette	Positiv
13.A		Ikke relevant
13.B		Ikke relevant
13	Samlet vurdering Legger konsekvensvurderingen av natur og klima til grunn. Klimagassutslipp fra nedbygging av natur vil antagelig være betydelig mer enn effektene av de andre strategiene.	Negativ

14. Bærekraftsmål 14: Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 14.1 Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning, særlig fra landbasert virksomhet, inkludert marin forsøpling og utslipp av næringsalter
- 14.3 Begrense mest mulig og sørge for håndtering av konsekvensene av havforsuring, blant annet gjennom styrket vitenskapelig samarbeid på alle nivåer
- 14.4 Innen 2020 innføre effektive tiltak for å regulere uttaket av fiskebestandene, få slutt på overfiske og ulovlig, urapportert og uregulert fiske og ødeleggende fiskemetoder, og iverksette vitenskapelig baserte forvaltningsplaner for å gjenoppbygge fiskebestandene på kortest mulig tid, i det minste til de nivåene som kan gi høyest mulig bærekraftig avkastning ut fra bestandenes biologiske særtrekk
- 14.6 Innen 2020 forby visse former for fiskerisubsidier som bidrar til overkapasitet og overfiske, avskaffe subsidier som bidrar til ulovlig, urapportert og uregulert fiske, og dessuten unngå å innføre nye tilsvarende subsidier, samtidig som man erkjenner at en hensiktsmessig og effektiv særskilt og differensiert behandling av utviklingslandene og de minst utviklede landene bør være en integrert del av Verdens handelsorganisasjons forhandlinger om fiskerisubsidier
- 14.7 Innen 2030 sikre at de økonomiske fordelene ved bærekraftig bruk av havets ressurser, blant annet gjennom bærekraftig forvaltning av fiskeri, akvakultur og turistnæring, i større grad kommer små utviklingsøystater og de minst utviklede landene til gode
- 14.A Styrke vitenskapelig kunnskap, bygge opp forskningskapasitet og overføre marin teknologi – og samtidig ta hensyn til kriterier og retningslinjer fra Den mellomstatlige oseanografiske kommisjon for overføring av marin teknologi – med sikte på å bedre tilstanden i havet og øke det marine artsmangfoldets bidrag til utviklingen i utviklingslandene, særlig i små utviklingsøystater og de minst utviklede landene
- 14.B Gi fiskere som driver småskala fiske, tilgang til marine ressurser og markeder
- 14.C Styrke bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene ved å implementere folkeretten slik den er reflektert i FNs havrettskonvensjon, som utgjør rettsgrunnlaget for bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene, slik det fremgår av punkt 158 i FN-rapporten «The Future We Want»

Delmålene ivaretas av nasjonal politikk. For delmål 14.4 er det

Om delmål 14.2 Innen 2020 forvalte og beskytte økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå betydelig skadevirkninger, blant annet ved å styrke økosystemenes motstandsevne og ved å iverksette tiltak for å gjenoppbygge dem, slik at havene kan bli sunne og produktive

Stortingsmelding 40 legger trekker frem behovet for økosystembasert forvaltning av områder og arter, basert på kunnskap, overvåking og etterlevelse. Miljødirektoratet⁵ skriver at Oslofjorden er et økosystem i stor ubalanse.

⁵ [Gjennomføring av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden: Rapport for året 2022-2023 - miljødirektoratet.no](#)

Strategi 3.2 *Sikre naturen som leverandør av økosystemtjenester i Regional plan for areal og mobilitet* innebærer å ivareta landskapsmangfold med oppmerksomhet på kystsoner, sikre våtmarksområder, taeskoget og ålegrasenger. Dette er fulgt opp med retningslinjer. Strategien inneholder også punkt om å utvikle og videreutvikle arealregnskap og naturregnskap, som er verktøy for en økosystembasert forvaltning sammen med prinsippet om arealnøytralitet.

Regional plan for areal og mobilitet har føringer for kystsonen, men i liten grad for havområdene. Bruken av havområder er styrt av ulike sektorlover, og det er generelt uklart hvor langt og i hvilken grad arealmyndigheter kan gi føringer for bruken av disse.

Konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* viser at en begrenset positiv konsekvens, der føringer om å ivareta sentrale hensyn som natur og friluftsliv og tilrettelegging for dette i plan og utbygging trekker vurderingen i positiv retning. Konsekvensutredningen peker på at den faktiske utviklingen har en viss negativ trend, uten at *Regional plan for areal og mobilitet* synes å bidra til et skifte i forvaltningen / utviklingen på et fylkesnivå.

Om delmål 14.5 Innen 2020 bevare minst 10 prosent av kyst- og havområdene, i samsvar med nasjonal rett og folkeretten og på grunnlag av den beste vitenskapelige kunnskapen som er tilgjengelig

Stortingsmelding 40 peker på marine verneområder og andre arealbaserte bevaringstiltak er viktige virkemidler.

Svært mye av sjøarealene i Østfold inngår i ulike typer naturvernområder, der Ytre Hvaler nasjonalpark utgjør det største arealet. *Regional plan for areal og mobilitet* innebærer en streng forvaltning av strandsonen.

14.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikter er funnet.

14.2 Vurdering

Delmål 14.2 vurderes som det klart viktigste delmålet som må innfris for å nå bærekraftsmål 14.

Tabell 14-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 14

	Delmål	Vurdering
14.1		Ikke relevant.
14.2	Innen 2020 forvalte og beskytte økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå betydelig skadevirkninger, blant annet ved å styrke økosystemenes motstandsevne og ved å iverksette tiltak for å gjenoppbygge dem, slik at havene kan bli sunne og produktive	Begrenset positiv
14.3		Ikke relevant
14.4		Ikke relevant
14.5	Innen 2020 bevare minst 10 prosent av kyst- og havområdene, i samsvar med nasjonal rett og folkeretten og på grunnlag av den beste vitenskapelige kunnskapen som er tilgjengelig	Positiv. Gjennomført
14.6		Ikke relevant
14.7		Ikke relevant
14.A		Ikke relevant
14.B		Ikke relevant
14.C		Ikke relevant
14	Samlet vurdering	Begrenset positiv

15. Bærekraftsmål 15: Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 15.4 Innen 2030 bevare økosystemer i fjellområder, inkludert det biologiske mangfoldet der, slik at de skal bli bedre i stand til å bidra til en bærekraftig utvikling
- 15.6 Fremme en rettferdig og likeverdig deling av godene knyttet til bruk av genressurser, og fremme formålstjenlig tilgang til slike ressurser i tråd med internasjonal enighet
- 15.7 Iverksette umiddelbare tiltak for å stanse krypskyting og ulovlig handel med vernede plante- og dyrearter, og håndtere både tilbuds- og etterspørselssiden ved handelen med ulovlige produkter fra viltlevende dyr
- 15.A Mobilisere en betydelig økning i finansielle ressurser fra alle kilder for å bevare og utnytte biologisk mangfold og økosystemer på en bærekraftig måte
- 15.B Mobilisere betydelige ressurser fra alle kilder og på alle nivåer for å finansiere en bærekraftig skogforvaltning, og sørge for virkemidler som er egnet til å fremme slik forvaltning i utviklingslandene, blant annet virkemidler for bevaring og nyplanting av skog
- 15.C Øke den globale støtten til tiltak for å bekjempe krypskyting og ulovlig handel med vernede arter, blant annet ved å styrke lokalsamfunnenes evne til å benytte de muligheter som finnes for å opprettholde et bærekraftig livsgrunnlag

Østfold har ingen fjellområder (delmål 15.4). De andre delmålene følges opp av nasjonal politikk.

Om delmål 15.1 Innen 2020 sikre bevaring, gjenoppretting og bærekraftig bruk av land- og ferskvannsbaserte økosystemer og deres tjenester, særlig skoger, våtmarker, fjell og tørre områder, i samsvar med forpliktelser i internasjonale avtaler

Stortingsmelding 40 peker på at nedbygging og annen arealbruksendring gir fragmentering av leveområder, og påvirker naturmangfold, jordvern og klima, og videre at det er behov for bedre kunnskapsgrunnlag om tilstanden til økosystemene.

Regional plan for areal og mobilitet har flere strategier som bidrar til delmålet. Strategi 3.1 *Bevare Østfoldnaturens egenart, styrke naturmangfoldet og minimere inngrep i natur*, strategi 3.2 *Sikre naturen som leverandør av økosystemtjenester* og strategi 3.3 *Vern av dyrka og dyrkbar mark går foran utbygging* med retningslinjer og bestemmelse som bidrar til å redusere nedbygging av natur. Strategiene innebærer også å følge opp naturavtalen, bevare og styrke viktige faunapassasjer og naturkorridorer, ivareta landskapsmangfold, skjømte, tilbakeføre og restaurere naturområder av særlig biologisk verdi, sikre skog, våtmarksområder. Det er retningslinje om at kommunene skal jobbe i retning av arealnøytralitet og naturnøytralitet, og at det bør ytes økologisk kompensasjon, i form av et erstatningsareal med minst like god økologisk kvalitet som arealet som går tapt. Videre omhandler strategiene å utvikle verktøy for økosystemtilnærming og verdisetting av natur, og utvikle og videreutvikle arealregnskap og naturregnskap som virkemidler.

Konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* viser likevel en stor negativ konsekvens for naturmangfold, fordi planen ikke greier å oppnå arealnøytralitet og naturnøytralitet. Betydelige framtidige arealer i kommuneplanene ligger inne, og noe av dette vil sannsynligvis bygges ut innen kommunene oppnår en arealnøytral og naturnøytral arealforvaltning. For temaet landbruk er vurderingen begrenset negativ, fordi beslaget av dyrka og dyrkbar mark vil fortsette, men i begrenset grad.

Om delmål 15.2 Innen 2020 fremme innføringen av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger, og i betydelig grad øke gjenreising og nyplanting av skog på globalt nivå

Stortingsmelding 40 peker at det gjennomføres miljøregistreringer der det drives skogbruk, for å skaffe et godt kunnskapsgrunnlag om livsmiljø for arter og andre miljøverdier. Denne innretningen av forvaltning av skogen er imidlertid omstridt.

Strategiene 3.1 og 3.2 i *Regional plan for areal og mobilitet* innebærer å utvikle verktøy for økosystemtilnærming og verdisetting av natur og å utvikle og videreutvikle arealregnskap og naturregnskap og arealnøytralitet som virkemidler. Dette kan bidra til en mer bærekraftig forvaltning av skogen i Østfold.

Strategi 3.4 *Ivareta utmarksområders biologiske mangfold og produksjonsgrunnlag* innebærer blant annet å ivareta produktive skogarealer og ivareta gammelskog og naturskog.

Om delmål 15.3 Innen 2030 bekjempe ørkenspredning, restaurere forringet land og matjord, inkludert landområder som er rammet av ørkenspredning, tørke og flom, og arbeide for en verden uten landforringelse

Stortingsmelding 40 viser til den nasjonale strategien for jordvern som har mål for maksimal nedbygging. Videre vises det til at utmarksbeite bidrar til å opprettholde naturmangfold og variasjon i natur og landskap.

Strategi 3.3 *Vern av dyrka og dyrkbar mark går foran utbygging* og strategi 3.4 *Ivareta utmarksområders biologiske mangfold og produksjonsgrunnlag* er fulgt opp av retningslinjer og bestemmelser. Konsekvensutredningen av *Regional plan for areal og mobilitet* viser likevel en begrenset negativ konsekvens fordi beslag av dyrka og dyrkbar mark vil fortsette, selv om det vil bli i begrenset grad.

Om delmål 15.5 Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og innen 2020 verne truede arter og forhindre at de dør ut

Stortingsmelding 40 peker spesielt på grøfting, oppdyrking og nedbygging samt opphør av hevd som negative påvirkningsfaktorer for våtmark, arealinngrep og skogbruk for naturtyper i skog og endringer i jordbruket og opphør av skjøtsel for semi-naturlige naturtyper.

Strategiene 3.1, 3.2 og 3.4 inneholder punkter for å redusere nedbygging av naturområder og jordbruksområder, ivareta våtmark, opprettholde utmarksområder og samt skjøtsel av naturområder. Strategiene er fulgt opp av retningslinjer og bestemmelser.

Det nevnes også at næringsutvikling som bidrar til styrket naturmangfold skal fremmes. Dette punktet faller naturlig inn under strategiene i *Regional plan for verdiskaping og kompetanse om omstilling til en mer sirkulær økonomi* og *Vekst og verdiskaping basert på bærekraftig utnyttelse av fornybare naturressurser*, men er ikke utdypet der.

Som beskrevet over viser likevel konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* begrenset negativ konsekvens for landbruk på grunn av fortsatt arealbeslag.

Om delmål 15.8 Innen 2020 innføre tiltak for å unngå innføring og spredning av fremmede arter for å redusere fremmede arters påvirkning på land- og vannbaserte økosystemer i betydelig grad, og dessuten kontrollere eller utrydde prioriterte fremmede arter

Strategi 3.1 *Bevare Østfoldnaturens egenart, styrke naturmangfoldet og minimere inngrep i natur* inneholder også et punkt om å hindre spredning av fremmede arter.

Om delmål 15.9 Innen 2020 integrere verdien av økosystemer og biologisk mangfold i nasjonale og lokale planleggingsprosesser, i strategier for fattigdomsbekjempelse og i regnskap

Stortingsmelding 40 stiller spørsmål ved om mangelfull verdisetting av naturmangfold gjør at verdiene ikke blir godt nok sikret i plan- og beslutningsprosesser.

Strategi 3.1 og 3.2 inneholder punkter om å utvikle verktøy for økosystemtilnærming og verdisetting av natur og å utvikle og videreutvikle arealregnskap, naturregnskap og arealnøytralitet som virkemidler. *Regional plan for areal og mobilitet* inneholder også retningslinje om at naturtyper skal kartlegges og naturens kvaliteter skal utredes etter metodikken NIN (M-2209), før områder avsettes til utbyggingsformål i kommuneplanens arealdel.

15.1 Målkonflikter

Som vist over er bærekraftsmål 7, 9 og 11 i strid med bærekraftsmål 15. Dette gjelder temaene Energi og grønn omlegging, Masseforvaltning og geologiske ressurser, Hovedstruktur for mobilitet og Utvikling av nærmiljøer og boområder.

15.2 Vurdering

De delmålene som vurderes som viktigst for at bærekraftsmål 15 oppfylles er 15.1, 15.2 og 15.5 som alle dreier seg om forvaltning av naturarealer. Vi legger imidlertid vurderingene fra konsekvensutredningen om naturmangfold og landbruk til grunn.

Tabell 15-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 15

	Delmål	Vurdering
15.1	Innen 2020 sikre bevaring, gjenoppretting og bærekraftig bruk av land- og ferskvannsbaserte økosystemer og deres tjenester, særlig skoger, våtmarker, fjell og tørre områder, i samsvar med forpliktelser i internasjonale avtaler	Begrenset negativ
15.2	Innen 2020 fremme innføringen av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger, og i betydelig grad øke gjenreising og nyplanting av skog på globalt nivå	Begrenset negativ
15.3	Innen 2030 bekjempe ørkenspredning, restaurere forringet land og matjord, inkludert landområder som er rammet av ørkenspredning, tørke og flom, og arbeide for en verden uten landforringelse	Begrenset negativ
15.4		Ikke relevant
15.5	Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og innen 2020 verne truede arter og forhindre at de dør ut	Begrenset negativ
15.6		Ikke relevant
15.7		Ikke relevant
15.8	Innen 2020 innføre tiltak for å unngå innføring og spredning av fremmede arter for å redusere fremmede arters påvirkning på land- og vannbaserte økosystemer i betydelig grad, og dessuten kontrollere eller utrydde prioriterte fremmede arter	Begrenset positiv
15.9	Innen 2020 integrere verdien av økosystemer og biologisk mangfold i nasjonale og lokale planleggingsprosesser, i strategier for fattigdomsbekjempelse og i regnskap	Positiv
15.A		Ikke relevant
15.B		Ikke relevant
15.C		Ikke relevant
15	Samlet vurdering	Begrenset negativ

16. Bærekraftsmål 16: Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 16.3 Fremme rettsstaten nasjonalt og internasjonalt, og sikre likhet for loven, rettsikkerhet og rettsvern for alle
- 16.4 Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer, gjøre det enklere å spore opp og returnere stjålne eiendeler og bekjempe alle former for organisert kriminalitet
- 16.8 Utvide og styrke utviklingslandenes deltakelse i institusjoner for global styring
- 16.9 Innen 2030 sikre juridisk identitet for alle, blant annet gjennom fødselsregistrering
- 16.10 Sikre allmenn tilgang til informasjon og beskytte grunnleggende friheter, i samsvar med nasjonal lovgivning og internasjonale avtaler
- 16.A Styrke relevante nasjonale institusjoner, blant annet gjennom internasjonalt samarbeid, med sikte på å bygge kapasitet på alle nivåer, særlig i utviklingsland, for å forebygge vold og bekjempe terrorisme og kriminalitet
- 16.B Fremme og håndheve ikke-diskriminerende lover og politikk for bærekraftig utvikling

Delmålene under følges opp av nasjonal politikk.

Om delmål 16.1 Betydelig redusere alle former for vold og dødelighet knyttet til vold i hele verden
Stortingsmelding 40 trekker frem vold i nære relasjoner og særlig partnerdrap som utfordringer i Norge.

Vold i nære relasjoner er ikke omtalt i strategiene til planene, men antagelig vil tiltak for å øke deltakelsen i samfunnet virke positivt fordi det både vil være lettere å bryte med voldelige relasjoner og fordi det blir lettere for sivilsamfunnet å få kjennskap til og intervensere i slike relasjoner. Strategi 1.3 *Skape sosialt bærekraftige lokalsamfunn og trygge og gode bomiljø* kan derfor virke positivt.

Om delmål 16.2 Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold og tortur mot barn
På samme måte som for delmål 16.1 kan økt deltakelse i samfunnet bidra til å motvirke vold mot barn. Både strategi 1.2 *Sikre gode oppvekstvilkår for alle barn og unge* og strategi 1.3 *Skape sosialt bærekraftige lokalsamfunn og trygge og gode bomiljø* kan derfor virke positivt.

Bekjempelse av menneskehandel er som annen organisert kriminalitet ikke omtalt i strategiene til planene, men er primært et nasjonalt ansvar.

Om delmål 16.5 Betydelig redusere korrupsjon og bestikkelser i alle former
Stortingsmelding 40 trekker frem at norske myndighetsorganene i all hovedsak blir sett på som både lite korrupte, og at det er viktig å opprettholde.

Planene tematiserer ikke korrupsjon. Men strategi 1.6 *Økt representasjon og bredere deltakelse i demokratiske prosesser og beslutninger* innebærer blant annet at politiske styrer og verv skal gjenspeile

mangfoldet i befolkningen, noe som kan føre til at tilliten til demokratiske institusjoner opprettholdes i alle deler av samfunnet.

Om delmål 16.6 Utvikle effektive, ansvarlige og åpne institusjoner på alle nivåer

Stortingsmelding 40 peker på at effektive, ansvarlige og åpne institusjoner handler om demokrati og godt styresett. Å sikre et godt styresett er en forutsetning for å opprettholde tilliten til forvaltning, domstoler og politiske organer.

Strategi 1.6 *Økt representasjon og bredere deltagelse i demokratiske prosesser og beslutninger* innebærer blant annet å sikre alle likeverdig tilgang til informasjon og hindre digitalt utenforskap og å bidra til aktiv og mer mangfoldig rekruttering til aktiviteter, verv og stillinger.

De tre planene i seg selv er handler om å sette retning for offentlig politikk og samordne tiltak slik at viktige mål for Østfoldsamfunnet blir innfridd. Et eksempel er strategi 1.1 *Redusere sosial ulikhet i helse* som innebærer å legge til rette for forpliktende samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer gjennom partnerskap og nettverk, vurdere om tiltak utjevner eller reproducerer ulikhet ved alle satsninger og rette tiltak for å redusere sosial ulikhet mot hele årsakskjeden, og spesielt mot de grunnleggende sosiale årsakene til helseforskjellene.

I denne rapporten er det flere eksempler på at strategier i en plan er fulgt opp med støttende strategier i en eller begge de to andre planene.

Om delmål 16.7 Sikre lydhøre, inkluderende, deltakelsesbaserte og representative beslutningsprosesser på alle nivåer

Stortingsmelding 40 knytter også delmål 16.7 til demokratiet og godt styresett.

Strategi 1.6 *Økt representasjon og bredere deltagelse i demokratiske prosesser og beslutninger* innebærer blant annet å bruke medvirkning for å utvikle tilbud og tjenester som inkluderer en større del av befolkningen og får frem minoritetsstemmer, øke valgdeltakelsen og jobbe aktivt for at politiske styrer og verv skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen og sørge for at barn og ungdom får større innflytelse på samfunnsutviklingen gjennom medvirkning.

Strategi 1.1 *Redusere sosial ulikhet i helse* innebærer blant annet å involvere innbyggerne for å sikre at tiltak som utvikles er relevante.

16.1 Målkonflikter

Ingen målkonflikter er funnet.

16.2 Vurdering

Vi vurderer at delmål 16.6 og 16.7 er de viktigste delmålene som må innfris for å nå bærekraftsmål 16. Delmål 16.6 er en del av en strategi, og 16.7 omfattes av en målrettet strategi.

Måloppnåelse av 16.1, 16.2, 16.5 er bieffekter av andre strategier. Delmål 16.6 oppnås som en del av en strategi.

Tabell 16-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 16

	Delmål	Vurdering
16.1	Betydelig redusere alle former for vold og dødelighet knyttet til vold i hele verden	Begrenset positiv
16.2	Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold og tortur mot barn	Begrenset positiv
16.3		Ikke relevant
16.4		Ikke relevant
16.5	Betydelig redusere korrupsjon og bestikkelser i alle former	Begrenset positiv
16.6	Utvikle effektive, ansvarlige og åpne institusjoner på alle nivåer	Begrenset positiv
16.7	Sikre lydhøre, inkluderende, deltakelsesbaserte og representative beslutningsprosesser på alle nivåer	Positiv
16.8		Ikke relevant
16.9		Ikke relevant
16.10		Ikke relevant
16.A		Ikke relevant
16.B		Ikke relevant
16	Samlet vurdering	Begrenset positiv

17. Bærekraftsmål 17: Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Følgende delmål anser vi ikke som relevante for regional planer for Østfold:

- 17.1 Styrke og mobilisere nasjonale ressurser, blant annet gjennom internasjonal støtte til utviklingsland, med sikte på å bedre landenes evne til å kreve inn skatter og andre avgift
- 17.2 Påse at de utviklede landene fullt ut gjennomfører sine offisielle bistandsforpliktelser (ODA) overfor utviklingslandene, blant annet forpliktelsen som mange av dem har påtatt seg til å gi 0,7 prosent av ODA/BNI i bistand til utviklingsland og 0,15–0,20 prosent av ODA/BNI til de minst utviklede landene; ODA-ytere oppfordres til å vurdere å gi minst 0,20 prosent av ODA/BNI i bistand til de minst utviklede landene
- 17.3 Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder
- 17.4 Bistå utviklingslandene med å oppnå langsiktige og bærekraftige gjeldsvilkår gjennom en samordnet politikk for å fremme gjeldsfinansiering, gjeldslette eller omstrukturering av gjeld, og behandle de fattigste og mest gjeldstyngede landenes utenlandsgjeld på en måte som reduserer gjeldsrelatert nød
- 17.5 Vedta og gjennomføre investeringsfremmende ordninger for de minst utviklede landene
- 17.6 Bedre tilgangen til og styrke nord-sør-samarbeidet, sør-sør-samarbeidet og det triangulære samarbeidet regionalt og internasjonalt om vitenskap, teknologi og innovasjon, og forbedre kunnskapsdelingen på gjensidig avtalte vilkår, blant annet gjennom å samordne eksisterende ordninger bedre, særlig på FN-nivå, og gjennom en global mekanisme for tilgjengeliggjøring av teknologi
- 17.7 Fremme utvikling, overføring, spredning og formidling av miljøvennlig teknologi til utviklingsland på fordelaktige vilkår, blant annet på ikke-markedsmessige vilkår eller på vilkår som på andre måter er gunstigere enn det andre land får, etter gjensidige avtaler
- 17.8 Igangsette teknologibanken og ordningen for kapasitetsbygging innenfor vitenskap, teknologi og innovasjon for de minst utviklede landene innen 2017, og øke bruken av muliggjørende teknologi, særlig informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- 17.9 Øke den internasjonale støtten til å gjennomføre en effektiv og målrettet kapasitetsbygging i utviklingsland og dermed støtte nasjonale planer for gjennomføring av alle bærekraftsmålene, blant annet gjennom nord-sør-samarbeid, sør-sør-samarbeid og trepartssamarbeid
- 17.10 Fremme et allment, regelbasert, åpent, ikke-diskriminerende og likeverdig multilateralt handelssystem underlagt Verdens handelsorganisasjon, blant annet ved å slutføre forhandlingene under organisasjonens Doha-runde
- 17.11 Øke utviklingslandenes eksport betydelig, særlig med sikte på å doble de minst utviklede landenes andel av verdens eksport innen 2020
- 17.12 Innen gitte tidsrammer gi alle de minst utviklede landene varig avgiftsfri og kvotefri markedsadgang, i samsvar med beslutninger i Verdens handelsorganisasjon, blant annet ved å sikre at preferanseopprinnelsesregler for importvarer fra de minst utviklede landene er klare og enkle, slik at de bidrar til å lette markedsadgangen

- 17.13 Styrke stabiliteten i verdens makroøkonomi, blant annet gjennom politisk samordning og samstemthet
- 17.15 Respektet hvert lands politiske handlingsrom og lederskap med hensyn til å etablere og gjennomføre egen politikk for fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling
- 17.16 Styrke det globale partnerskapet for bærekraftig utvikling og understøtte det med partnerskap mellom flere interessenter som kan mobilisere og dele kunnskap, ekspertise, teknologi og finansielle ressurser, for å bidra til at alle land, særlig utviklingslandene, oppnår bærekraftsmålene
- 17.19 Innen 2030 bygge videre på eksisterende initiativer for å utvikle målemetoder for bærekraftig utvikling som supplerer bruttonasjonalprodukt, og støtte kapasitetsbygging på statistikkområdet i utviklingsland

Perspektivet i Stortingsmelding 40 er at bærekraftsmål 17 primært handler om samarbeid mellom stater og overnasjonale institusjoner.

Om delmål 17.8 Igangsette teknologibanken og ordningen for kapasitetsbygging innenfor vitenskap, teknologi og innovasjon for de minst utviklede landene innen 2017, og øke bruken av muliggjørende teknologi, særlig informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Stortingsmelding 40 foreslår andel av befolkningen i aldersgruppen 16–79 år som bruker internett som indikator.

Strategi 1.6 *Økt representasjon og bredere deltakelse i demokratiske prosesser og beslutninger* har som underpunkt å sikre alle likeverdig tilgang til informasjon og hindre digitalt utenforskap. Det er uklart hvilke ressurser som skal mobiliseres for å oppnå dette.

Om delmål 17.14 Oppnå en mer samstemt og helhetlig politikk for bærekraftig utvikling

Flere av strategiene i *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* bygger på tankegangen om samarbeid mellom ulike offentlige aktører, som f.eks. underpunktet "legge til rette for forpliktende samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer gjennom partnerskap og nettverk" til strategi 1.1 og "legge til rette for samordning og forpliktende samarbeid mellom kompetanseaktørene, forvaltning, forskningsmiljøer og arbeidslivets parter".

Strategi 3.13 *Bedre areal- /mobilitetsløsninger gjennom samarbeid mellom forvaltningsnivåer og andre relevante aktører* handler om at økt samarbeid mellom kommuner, fylke og stat om bypakke Nedre Glomma og Miljøløft Moss vil effektivisere planlegging og utbygging av infrastruktur, forbedret mobilitet, redusere ulikhet og utslipp.

Også strategi 3.9 *Fremme overgang fra fossil til fornybar energi* omtaler behovet for å samordne aktører på tvers av sektorer og forvaltningsnivå i energiplanleggingen.

Om delmål 17.17 Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og det private og i det sivile samfunn som bygger på partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier

Stortingsmelding 40 retter oppmerksomheten mot at offentlig og privat sektor gjennomfører felles innovasjonsprosjekter.

Strategi 2.10 *Styrket og målrettet samarbeid i innovasjonssystemene innenfor utpekte satsingsområder* og strategi 2.11 *Forskningsbasert kunnskap og innovasjon for omstilling og bærekraftig verdiskaping*

retter seg mot offentlig og privat partnerskap om innovasjon, blant annet med underpunktet «styrke samarbeid og samspill mellom FoU-miljøer/akademia, bedrifter og offentlig sektor og sivilsamfunnet».

17.1 Målkonflikter

Konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* peker på at det kan være en spenning mellom hva som er optimal utvikling i et regionalt perspektiv og hva som er gjennomførbart lokalt i kommunene. Vurderingen i konsekvensutredningen er at det synes å være en god balanse mellom regionale og lokale behov i planen for areal og mobilitet.

Den samme problemstillingen er aktuell også for *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* og *Regional plan for verdiskaping og kompetanse*. Til sammen er de tre planene ambisiøse på hva Østfoldsamfunnet skal arbeide med, og angir en forventning til kommunene både om hva de skal prioritere og hvordan de skal arbeide på flere områder. Dette kan føre til kraftfull og koordinert offentlig innsats som gir store positive virkninger, men innebærer også en risiko for at kommunene ikke har ressurser til å følge opp planene slik det blir forventet eller at kommunene ikke får mulighet til å gjøre lokale avvikende prioriteringer eller tilpasninger.

17.2 Vurdering

Delmålene 17.14 og 17.17 vurderer vi som de viktigste delmålene for å oppnå bærekraftsmål 17 i Østfold. Tankegangen som ligger bak delmål 17.14 og 17.17 er fulgt opp i flere strategier.

Delmål 17.8 er tematisert av en av strategiene, men uten at det er klart hvordan dette skal iverksettes.

Tabell 17-1: Planenes bidrag til å nå bærekraftsmål 17

	Delmål	Vurdering
17.1		Ikke relevant
17.2		Ikke relevant
17.3		Ikke relevant
17.4		Ikke relevant
17.5		Ikke relevant
17.6		Ikke relevant
17.7		Ikke relevant
17.8	Igangsette teknologibanken og ordningen for kapasitetsbygging innenfor vitenskap, teknologi og innovasjon for de minst utviklede landene innen 2017, og øke bruken av muliggjørende teknologi, særlig informasjons- og kommunikasjonsteknologi	Begrenset positiv
17.9		Ikke relevant
17.10		Ikke relevant
17.11		Ikke relevant
17.12		Ikke relevant
17.13		Ikke relevant
17.14	Oppnå en mer samstemt og helhetlig politikk for bærekraftig utvikling	Positiv
17.15		Ikke relevant
17.16		Ikke relevant

17.17	Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og det private og i det sivile samfunn som bygger på partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier	Positiv
17.18		Ikke relevant
17.19		Ikke relevant
17	Samlet vurdering Vektlegger 17.4 og 17.17.	Positiv

DEL 2: VURDERING AV SAMLET MÅLOPPNÅELSE

I del 2 sammenfattes vurderingene som er gjort i del 1. Først gjøres en oppsummering av hvordan de tre planene bidrar til måloppnåelse av de 17 bærekraftsmålene med en vurdering av funnene. Deretter gjøres det rede for de målkonfliktene som er avdekket i gjennomgangen av hvert enkelt bærekraftsmål i del 1, med en diskusjon av funnene. Til slutt vurderes om de tre planene samlet har en balanse mellom de tre bærekraftsdimensjonene: miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Dette settes i sammenheng med spørsmålet om utviklingen planene legger opp til er innenfor planetens tålegrenser.

18. Samlet måloppnåelse og balansen mellom bærekraftsdimensjonene

18.1 Måloppnåelse av de 17 bærekraftsmålene

Oppsummert vurderes de tre planene å bidra positivt eller begrenset positivt til å nå 15 av 17 bærekraftsmål.

Planene bidrar positivt til fire av bærekraftsmålene i den sosiale dimensjonen:

- 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden
- 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder
- 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle
- 7 - Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Dette er temaer der offentlig sektor er den dominerende tjenesteyteren, og selv om energiproduksjon og distribusjon nå er en del av et energimarked, er aktørene offentlig eid og/eller underlagt streng regulering.

Planene har begrenset positiv virkning på de andre fire bærekraftsmålene innenfor sosial dimensjon:

- 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk
- 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet
- 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige
- 16 - Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer

Bærekraftsmålene 2 og 11 er felter der de offentlige aktørene i hovedsak er utøvere av myndighet, mens det er private aktører som står for tiltakene. Bærekraftsmål 5 *Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet* og 16 *Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer* er derimot sentrale offentlig anliggender, der planene kunne vært innrettet annerledes for å gi bedre bidrag til måloppnåelsen.

For de fire bærekraftsmålene langs den økonomiske dimensjonen gir planene positiv innvirkning på alle mål:

- 8 - Å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle
- 9 - Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon
- 10 - Redusere ulikhet i og mellom land
- 12 - Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre

Planene viser at offentlig sektor må arbeide helhetlig og tverrsektorielt for å bidra til måloppnåelse, og like viktig er det at offentlig sektor må søke samarbeid med næringslivet.

Langs den miljømessige dimensjonen er det derimot kun ett bærekraftsmål som planene har positiv innvirkning på, nemlig 6 *Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle*. Planene har gitt de fire miljømessige bærekraftsmålene vel så stor oppmerksomhet som målene langs de andre dimensjonene. I likhet med de sosiale og økonomiske bærekraftsmålene viser planene her også tverrsektoriell tilnærming og behov for samarbeid med private aktører. Strategiene på

miljøfeltet er dessuten fulgt opp av retningslinjer og bestemmelse, og har dermed langt sterkere virkning enn de fleste strategiene rettet mot de sosiale og økonomiske bærekraftsmålene. Imidlertid indikerer konsekvensutredningen negativ virkning for bærekraftsmål 13 *Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem* og begrenset negativ virkning for 15 *Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold*. Dette henger sammen med at selv om strategiene er innrettet på å få en positiv virkning på miljøtemaer, kan virkningen av planen likevel bli negativ, fordi virkemidlene som brukes i planen ikke er sterke nok til å endre en negativ trend.

Bærekraftsmål 14 *Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling* får begrenset positiv måloppnåelse. For bærekraftsmål 6 *Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle* er måloppnåelsen positiv fordi konsekvensutredningen til *Regional plan for areal og mobilitet* viser at trenden i utviklingen av vannforekomster også er positiv.

Bærekraftsmål 17 *Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling* har positiv måloppnåelse. Det som gir måloppnåelse er samarbeidet mellom ulike aktører i offentlig sektor og mellom offentlig og privat sektor.

Tabell 18-1: Planenes måloppnåelse for de 17 bærekraftsmålene

1	Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	Positiv
2	Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk	Begrenset positiv
3	Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	Positiv
4	Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle	Positiv
5	Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet	Begrenset positivt
6	Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle	Positiv
7	Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris	Positiv
8	Å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle	Positiv
9	Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon	Positiv
10	Redusere ulikhet i og mellom land	Positiv
11	Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige	Begrenset positiv
12	Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre	Positiv
13	Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem	Negativ
14	Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling	Begrenset positiv
15	Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold	Begrenset negativ
16	Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer	Begrenset positiv
17	Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling	Positiv

18.2 Vurdering av målkonflikter

I gjennomgangen av de tre planene med strategier med underpunkter, retningslinjer og bestemmelser, er det funnet flere målkonflikter der planen på den ene side bidrar til et bærekraftsmål eller delmål, men på den andre siden motvirker andre bærekraftsmål og delmål. I noen tilfeller er målkonfliktene åpenbare, mens de i andre tilfeller handler om mulige målkonflikter.

Mange av målkonfliktene er avdekket av konsekvensutredningen av *Regional plan for areal og mobilitet*, den ene av de tre planene som har retningslinjer eller som legger rammer for framtidig utbygging. Metoden for konsekvensutredning innebærer at virkningen av planen undersøkes på en mer utførlig måte enn å kun forholde seg til strategier og underpunkter, som vi har gjort i vurderingen av *Regional plan for økt livskvalitet, deltakelse og likeverd* og *Regional plan for verdiskaping og kompetanse*.

Målkonflikter er naturlig del av all planlegging, og i strategiene til de tre planene og retningslinjene og bestemmelser til *Regional plan for areal og mobilitet*, er det føringer som skal redusere negative virkninger og bidra til avbøtende tiltak.

Gjennomgangen av målkonflikter viser at målkonfliktene står mellom den sosiale og økonomiske dimensjonen på den ene siden og den miljømessige på den andre. Særlig går strategier som fremmer sosial og økonomiske bærekraft ut over bærekraftsmål 15 om livet på land og i mindre grad bærekraftsmål 13 om å stanse klimaendringer. Vi har ikke funnet målkonflikter med bærekraftsmål 6 om rent vann og 14 om livet i havet. Mer konkret er det samfunnets behov for arealer til formål som bolig, næring og samferdsel som kommer i konflikt med naturmangfold og klima. Det er spesielt behovet for næringsarealer som kommer i konflikt med miljøhensynene.

Av samme grunner er det også målkonflikter mellom strategier som fremmer sosial og økonomiske bærekraft, særlig samferdsel, og delmål som handler om å opprettholde matproduksjon og vern av kulturminner/kulturmiljø.

Tabell 18-2: Oppsummering av målkonflikter

	Bærekraftsmål	Målkonflikter
1	Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	Ingen målkonflikter er funnet.
2	Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk	Målkonflikter med delmål 3.6 <i>Innen 2030 halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker.</i> Viser seg i planene som målkonflikt mellom strategi 3.3 <i>Vern av dyrka og dyrkbar mark går foran utbygging</i> og strategi 3.11 <i>Videreutvikle en klimavennlig, attraktiv og trafikkikker hovedstruktur for mobilitet.</i>
3	Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	Målkonflikt med bærekraftsmål 2. Se over.
4	Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle	Ingen målkonflikter er funnet.
5	Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet	Ingen målkonflikter er funnet.
6	Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle	Ingen målkonflikter er funnet.
7	Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris	Målkonflikt med delmål 11.4 (natur- og kulturarv) og bærekraftsmål 15. Viser seg i planene som konflikter mellom natur-, kultur- og friluftssinteresser og strategi 3.9 <i>Fremme overgang fra fossil til fornybar energi.</i>

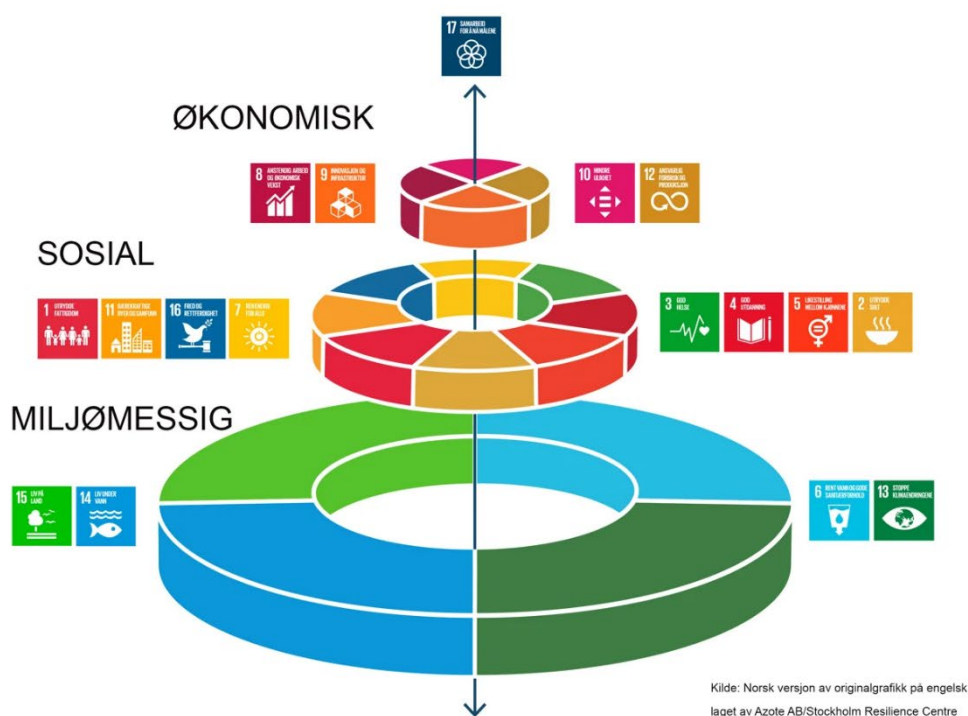
	Bærekraftsmål	Målkonflikter
8	Å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle	Ingen målkonflikter er funnet.
9	Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon	Målkonflikt med bærekraftsmål 15. Viser seg i planene som konflikter mellom strategi 3.11 <i>Videreutvikle en klimavennlig, attraktiv og trafiksikker hovedstruktur for mobilitet</i> , strategi 3.9 <i>Fremme overgang fra fossil til fornybar energi</i> og (sannsynligvis) strategi 3.8 <i>Fremme helhetlig og sirkulær masseforvaltning på tvers av geografiske grenser og forvaltningsnivå</i> på den ene siden og strategi 3.1 <i>8(naturmangfold)</i> på den andre siden.
10	Redusere ulikhet i og mellom land	Ingen målkonflikter er funnet.
11	Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige	Målkonflikter knyttet til delmål 11.4 om vern av kulturarv. Delmålet er i konflikt med delmål 3.6 (halvere trafikkulykker), bærekraftsmål 9 (infrastruktur og industri) samt 11.1 (boliger)og 11.2(transportsystemer). Viser seg i planene som konflikter mellom strategi 3.6 <i>Bevare og bruke kulturminner og kulturmiljøer som ressurs</i> på den ene siden og strategi 3.11 <i>Videreutvikle en klimavennlig, attraktiv og trafiksikker hovedstruktur for mobilitet</i> på den andre siden. Det er også en konflikt med strategi 3.10 (sentrumsutvikling).
12	Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre	Ingen målkonflikter er funnet.
13	Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem	Målkonflikt knyttet til bærekraftsmål 9 og 11 (se over). Til tross for mange og brede strategier for å redusere klimagassutslippene, motvirker fortsatt utbygging av nytt bolig- og særlig næringsareal klimagassutslippene.
14	Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling	Ingen målkonflikter er funnet.
15	Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold	Målkonflikter med bærekraftsmål 7, 9 og 11 (se over). Dette viser seg i planen som konflikter mellom strategi 3.1 <i>Bevare Østfoldnaturens egenart, styrke naturmangfoldet og minimere inngrep i natur</i> på den ene siden og strategi 3.9 <i>Fremme overgang fra fossil til fornybar energi</i> , strategi 3.11 <i>Videreutvikle en klimavennlig, attraktiv og trafiksikker hovedstruktur for mobilitet</i> , strategi 3.12: <i>Videreutvikle et effektivt, klima- og miljøvennlig system for gods- og</i>

	Bærekraftsmål	Målkonflikter
		<i>varetransport, og (sannsynligvis) strategi 3.8 Fremme helhetlig og sirkulær masseforvaltning på tvers av geografiske grenser og forvaltningsnivå og den boligutbygging som planene fortsatt legger opp til på den andre siden.</i>
16	Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer	Ingen målkonflikter er funnet.
17	Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling	Her er det mulige målkonflikter i spenningen mellom regional og kommunal planlegging.

18.3 Vurdering av balanse mellom de tre bærekraftsdimensjonene

Bærekraftsmålene langs den sosiale og økonomiske dimensjonen kommer ut med langt bedre måloppnåelse enn bærekraftsmålene langs den miljømessige dimensjonen. Vurderingen er derfor at det ikke er balanse mellom bærekraftsmålene. Også gjennomgangen av målkonflikter viser at strategiene som fremmer sosial og økonomisk bærekraft går utover den miljømessige bærekraften, særlig bærekraftsmål 15 om livet på land, men også bærekraftsmål 13 om å stanse klimaendringer. Det er spesielt behovet for næringsarealer får negativ virkning på disse bærekraftsmålene.

Planarbeidene for de tre planene bygger på en forutsetning om at utviklingen i Østfold skal være planetens tålegrenser. Denne tankegangen bygger på at den miljømessige bærekraften er grunnlaget for sosial og økonomisk bærekraft. Hvis den miljømessige bærekraftsdimensjonen svekkes av hensyn til de to andre dimensjonene, vil grunnlaget for sosial og økonomisk utvikling forsvinne. Dette er illustrert i figuren under.

Figur 18-1: FN's bærekraftsmål sett i sammenheng med økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft.
Kilde: Plannytt 4 – 2018, regjeringen.no.

Vår gjennomgang viser at utviklingen i Østfold står i fare for å bryte med prinsippet om utvikling innenfor plantens tålegrenser, ved at den sosial og økonomiske utviklingen går på bekostning av den miljømessige bærekraften. Som vist over er det særlig behovet for nye næringsarealer som er i konflikt med natur- og klimahensyn. Konsekvensutredningen av *Regional plan for areal og mobilitet* viser at virkemidlene i denne planen ikke er tilstrekkelige til å stanse nedbyggingen av arealer som har vært en observert utvikling over lenger tid.

Til tross for et bredt spekter med strategier i de tre planene for å endre samfunnsutviklingen, slik at behovet for nye byggearealer reduseres, må det tas sterkere virkemidler i bruk i *Regional plan for areal og mobilitet* hvis denne utviklingen skal endres.